

Оціночний звіт щодо Молдови

В очікуванні закриття неба: безпрецедентна криза, з якою стикаються жінки та дівчата, що тікають з України

— Зміст

I.	АНОТАЦІЯ	4
▶	Рекомендації щодо Молдови	9

II.	ОГЛЯД СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ	13
A.	Партнерство заради підтримки організацій із захисту прав жінок	14
B.	Проведена робота	14
C.	Обмеження	16

III.	ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МОЛДОВУ	17
A.	Надзвичайна гуманітарна ситуація в Молдові	18
B.	Уряд Молдови	20
C.	Попередня поширеність ГЗН та наявна правова база в Молдові	20
D.	Загальна система охорони здоров'я в Молдові	21

IV.	РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ	23
A.	Потреби й ризики жіночих організацій, груп і колективів	24
B.	Торгівля людьми та інші ризики ГЗН	26
C.	Ризики, пов'язані з притулками та безпечним житлом	27
D.	Відсутність грошової допомоги, засобів до існування та доступу до гідної роботи	29
E.	Відсутність доступу до достовірної інформації	30
F.	Послуги у сфері репродуктивного здоров'я та ГЗН	31
G.	Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка	32
H.	Подвійна дискримінація певних верств населення	33

V.	РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ	35
1.	Забезпечити ґендерно-чутливі заходи гуманітарної допомоги, що підтримують жіночі рухи в регіоні	36
2.	Виконати зобов'язання щодо локалізації, передавши повноваження організаціям, очолюваним жінками	39
3.	Усунути прогалини в захисті жінок і дітей	44
4.	Покращити доступ до послуг першочергової необхідності	48

VI.	ДОДАТКИ	55
------------	----------------	-----------

I. Анотація

Попри активну підтримку біженок з України з боку держави та приватних осіб, без урахування гендерного аспекту неможливо задовольнити базові потреби та забезпечити захист вимушено переміщених осіб (ВПО)¹ та громад, які приймають їх в Молдові. Уповноважені органи, зокрема міжнародні неурядові організації (МНУО) та Організація Об'єднаних Націй (ООН), досі не виконують своїх глобальних зобов'язань щодо впровадження заходів з надання гуманітарної допомоги на місцевому рівні. Ці зобов'язання передбачають зокрема створення системних механізмів, які б дозволили залучати жінок до планування, дали б їм змогу очолювати процеси, пов'язані з наданням їм гуманітарної

допомоги, та враховували б їхні думки щодо процесів на всіх етапах гуманітарних програм.² За деякими винятками, цільового фінансування охорони статевого й репродуктивного здоров'я (СРЗ) та послуг із запобігання насильству над жінками та дівчатами (ННЖД) так і не з'явилося. Замість багаторічного гнучкого фінансування, якого потребують місцеві організації, очолювані жінками та дівчатами, що й так перевантажені завданнями, вони змушені ганятися за грантами, які покривають витрати лише на період від одного до трьох місяців. Тож їм доводиться виконувати гуманітарну роботу, до якої вони не завжди

¹ Термін «вимушені переселенці» (ВПО або вимушені переселенці), що використовується тут, не є оптимальним, оскільки включає ВПО та шукачів притулку, а також деяких економічних мігрантів. Деякі іноземці, які проживають у сусідніх з Україною країнах, фактично є економічними мігрантами, а не ВПО або шукачами притулку, однак це «сіра зона» залежно від того, чи їхнього переміщення було вимушене через втрату засобів до існування, пов'язане з конфліктом, або іншими причинами.

² Цикл оперативного управління (ЦОУ) для надзвичайних ситуацій, пов'язаних з біженцями, або цикл гуманітарних програм (ЦГП) з надзвичайних ситуацій, пов'язаних із внутрішньо переміщеними особами, охоплює низку дій, що допомагають підготуватися до надання гуманітарної допомоги, керувати нею та надавати її. В ньому окреслено відправні точки для роботи з жінками та дівчатами і в їхніх інтересах на кожному етапі й в усіх кластерах/робочих групах.

підготовлені,³ що зрештою заважає їм реалізувати свої основні завдання.

Під час будь-якого збройного конфлікту рівень насильства чоловіків над жінками та дівчатами (ННЖД) завжди швидко зростає і залишається високим протягом тривалого часу й після припинення бойових дій. Як і інші країни, що межують з Україною, Молдова стикається з безпрецедентною кризою біжен_ок, більшість з яких складають жінки і діти, змушені тікати через війну. Заходи, які вживають для запобігання насильства та зменшення гендерних ризиків, наразі є абсолютно недостатніми у порівнянні з рівнем надання загальної допомоги. Організації з захисту прав жінок в Молдові реагують на потреби вимушено переміщених жінок і дівчат з початку війни і ці місцеві організації мають найкращі можливості щодо планування, створення та впровадження необхідних інноваційних рішень. Місцеві організації мають комплексні стратегії, які можуть цілковито задовольнити потреби біженок за умови забезпечення гнучкого фінансування та конкретної технічної допомоги, необхідної для надання критично важливих послуг щодо запобігання гендерно зумовленому насильству (ГЗН) в контексті міграційної кризи. Ці організації просять визнати їхній досвід та надати необхідне фінансування, що дозволить їм використовувати наявні знання для подолання цієї кризи та продовжувати надавати необхідну допомогу молдовським жінкам та дівчатам.

Натомість все йде за звичною схемою: нерівноправні вертикальні відносини між місцевими організаціями та ініціативами, що мають необхідну компетенцію для вирішення проблем, та міжнародними гуманітарними

³ Ми маємо визнати, що криза біженців не є чимось новим для цього регіону, беручи до уваги переміщення осіб, яке відбулося внаслідок попереднього конфлікту в Україні в 2014 році.

організаціями. Така схема завжди виявляється неефективною для жінок та дівчат, навіть за власними стандартами цих організацій.⁴ З жінками та дівчатами не радяться під час розробки схеми надання їм допомоги, а організації із захисту прав жінок залишаються відстороненими від гуманітарних координаційних структур, і при цьому від них очікується більше, ніж будь-коли раніше, дій, за умови мінімального або ж взагалі відсутнього додаткового фінансування. Представники VOICE вже бачили розгортання цього сценарію у зв'язку з реакцією міжнародної гуманітарної спільноти на COVID-19, коли сектор гуманітарної допомоги, незважаючи на свої зобов'язання щодо постраждалого від кризи населення, перешкоджав жінкам і дівчатам у реалізації їхніх прав на участь, консультації та послуги, а в окремих випадках ще й зі свого боку піддавав їх насильству.⁵

Крім того, існує низка діячів та організацій, які грають життєво важливу роль у гуманітарному просторі, подекуди не маючи досвіду гуманітарної діяльності та кризового менеджменту,⁶ відповідно можуть не мати певних знань щодо ГЗН та широкого досвіду з питань захисту. Таким діячам та організаціям рекомендується залучати експертів для керування й впровадження заходів щодо запобігання ГЗН та виконання інших нормативних актів,

⁴ В тому числі Велика угода та Основні зобов'язання щодо жінок і дівчат, прийняті в межах Всесвітнього саміту з гуманітарних питань; Стандарти, розроблені в межах реалізації проекту «Сфера»; Рекомендації Міжвідомчого постійного комітету (МПК) щодо ГЗН; Мінімальний початковий пакет послуг (МППП) тощо.

⁵ Ми мусимо діяти краще: феміністське оцінювання підтримки організацій, які очолюють жінки та дівчата, з боку системи гуманітарної допомоги під час пандемії COVID-19. VOICE, 2021, <https://voiceamplified.org/voice-research-report-we-must-do-better/>.

⁶ До таких діячів та організацій належать приватні підприємства, міжнародні комерційні організації та інші міжнародні підрядники.

політик і стратегій щодо захисту, а також ретельно розглянути й інтегрувати актуальні для них рекомендації, сформовані на основі проведеного оцінювання, представлені у цьому звіті.

Завдяки новому партнерству між VOICE та HIAS, а також в межах оцінювання шести країн у регіоні, VOICE провела 8-денну експрес-оцінку в Молдові, з метою виявлення потреб жінок та дівчат, які постраждали від війни в Україні, а також потреб організацій із захистку прав жінок та груп, що надають допомогу постраждалим від кризи. Три найбільш серйозні проблеми, про які повідомляли жінки та дівчата: (1) торгівля людьми (в тому числі торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, торгівля дітьми та торгівля з метою трудової експлуатації); (2) розділення родин, діти без супроводу та потреба в возз'єднанні родин; (3) доступ до коштів, надійних послуг та перевіреної інформації.

Оцінювання також виявила високий рівень сексуальної експлуатації та аб'юзу (СЕА) та інших проявів ГЗН; сумнівні умови безпеки у притулках та місцях тимчасового проживання (що нерідко підвищує ризик трудової експлуатації); а також неможливість знайти гідну роботу. Загалом, ВПО в Молдові не мають доступу до послуг у сфері запобігання ГЗН, охорони репродуктивного здоров'я, послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП), а також юридичних послуг та інформації. Крім цього, ром_ки та ЛГБТКІА+ стикаються з додатковими проблемами, пов'язаними з дискримінацією та браком захисту.

У вимушено переміщених жінок вичерпуються фінансові ресурси, при цьому в більшості з них досі немає безперешкодного доступу до грошової допомоги та прийнятних умов проживання.

Це загрожує катастрофою, але її можна уникнути. Надання комплексної та доступної грошової допомоги може запобігти цілій низці проблем із захистом, з якими стикається більшість жінок – трудова експлуатація, залучення до секс-роботи, використання як об'єкта торгівлі людьми або СЕА. Місцеві організації, які миттєво мобілізувалися та допомагали з першого дня війни, вичерпали свої ресурси та працюють на межі можливостей та недостатнього фінансуються, адже кошти на основні програмні потреби в межах кризової допомоги майже не виділяються. На момент проведення оцінювання багато організацій зверталися до МНУО або отримували від них кошти на допомогу біженкам; проте вони стверджують, що ці кошти занадто обмежені та більше орієнтовані на міжнародні пріоритети, ніж місцеві потреби.

Незважаючи на це, організації із захисту жінок та організації громадянського суспільства (ОГС) розробляють передові моделі надання послуг, особливо щодо конкретних проблем безпеки жінок та дівчат. Організації із захисту жінок продемонстрували високий рівень

сумлінності, і багато з них пояснювали, що вони краще б відмовились від фінансування, аніж дозволили б «їх експлуатувати та відвертати від своїх основних задач та роботи».

На початковому етапі реагування на кризу через відсутність альтернативних механізмів організації із захисту прав жінок були одними з тих, хто найактивніше долучився до надання грошової допомоги. Директорка однієї з організацій із захисту прав жінок повідомила, що ця організація використала свій резервний фонд, аби надати фінансову підтримку родинам.

Жінки та діти є обличчям кризи біжен_ок, вони знаходяться на передовій лінії конфлікту. Криза вимагає відповідних заходів, орієнтованих на місцеві потреби, за допомогою яких жіночі правозахисні організації мали б змогу впливати на процес надання гуманітарної допомоги.

Рекомендації щодо Молдови

КЛЮЧОВІ РЕЦИПІЄНТИ			
 <p>Агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН)</p>	 <p>Європейський Союз (ЄС)</p>	 <p>Уряди приймаючих країн</p>	 <p>Уряд України</p>
 <p>Феміністська філантропія/ Феміністичні фонди</p>	 <p>Держави-донори</p>	 <p>Місцеві неурядові організації (місцеві НУО)</p>	 <p>МНУО (Міжнародні неурядові організації)</p>

- Надавайте пріоритет фінансуванню мобільних методів реагування на ГЗН в інтересах жінок та дівчат у найвіддаленіших місцях, в тому числі тих, які перебувають в незареєстрованих притулках та в сільській місцевості.** Виявляйте та фінансуйте місцеві організацій з захисту прав жінок, які вже забезпечують мобільне реагування або мають можливості для цього. Завдяки мобільному наданню послуг, направлених на боротьбу з ГЗН, можна вирішити масу складних проблем жінок та дівчат, а кейс-менеджери та громадські активіст_ки можуть надавати перевірену інформацію та контактні дані. Такі заходи були

ініційовані місцевими організаціями, що в своїй діяльності спеціалізуються на боротьбі з ГЗН, але вони й дотепер не фінансуються.

- **Надавайте організаціям з захисту прав жінок та ОГС невідкладну, універсальну, довготривалу фінансову допомогу, зокрема на підтримку загальних оперативних потреб, щоб забезпечити їхню безперерйну роботу в надзвичайних ситуаціях та зміцнити позиції після того, як криза минеться.** Надайте організаціям з захисту прав жінок та ОГС можливість самостійно визначати оптимальні способи використання своїх фінансових ресурсів, призначених для допомоги ВПО та належної підтримки населення Молдови.

- **Необхідно проводити роботу з офіційними молдовськими організаціями з захисту прав жінок, ОГС та притулками для жертв домашнього насильства, які вже вживають заходів для подолання кризи, аби забезпечити протидію ГЗН на місцевому рівні та задоволення потреб жінок та дівчат.** Потрібно забезпечити підтримку організацій в розробці творчих ініціатив з запобігання та протидії ГЗН та в забезпеченні надійності волонтерок шляхом їх перевірки та підготовки.

- **Потрібно залучити молдовські НУО, і особливо організації із захисту прав жінок, як рівноправних партнерів у заходах реагування на проблему ВПО і більш цілісно та інноваційно інтегрувати їх у відповідні заходи на основі їхніх умов.** Як мінімум, ініціювати процес швидких консультацій з організаціями

з захисту прав жінок і ОГС для отримання їхніх пропозицій щодо альтернативи нинішньому режиму координації гуманітарної діяльності. Запросити місцеві групи взяти на себе спільне керівництво координацією та виділити їм фінансування для здійснення цієї роботи.

- **Необхідно надавати фінансову допомогу ВПО на засадах спільно розробленого систематизованого підходу за взаємодії з організаціями з захисту прав жінок і згідно з конкретними потребами жінок і дівчат.**

- **Потрібно надавати вимушено переміщеним ром_кам ті самі послуги, які надаються іншим групам ВПО, з дотриманням міжнародних гуманітарних стандартів.**

- **Необхідно збільшити фінансування та підтримку ініціатив на користь спільнот ЛГБТКІА+ (як з-поміж ВПО, так і з Молдови), які потребують специфічних стратегій підтримки.**

- **Потрібно переконатися, що планування та впровадження всіх заходів відбуваються на тлі згуртованості суспільства, щоб мінімізувати вже усніючу та потенційну ворожість до ВПО серед місцевого населення, оскільки в спільнотах Молдови вже почала виникати напруга, яка ще більше ускладнює процес стабілізації конфлікту. Надаття доступ до послуг та підтримки, необхідних громадян_кам Молдови та ВПО.**

- **Залучити біжен_ок до значущої та гідної роботи в сфері допомоги іншим ВПО⁷ де їхні мовні та інші навички можуть бути корисними в подоланні кризи ВПО.** Потрібно впровадити захисні механізми для запобігання трудовій експлуатації та торгівлі людьми з метою трудової експлуатації.

⁷ Згідно з визначенням Міжнародної організації праці «гідною роботою» є така робота, яка відповідає прагненням людини щодо її трудової діяльності. Це включає можливості для продуктивної роботи, яка дає достатній прибуток, безпеку на робочому місці та соціальний захист для родини, кращі перспективи для особистого розвитку та соціальної інтеграції, можливість вільно висловлювати своє невдоволення, організовуватись та брати участь в прийнятті рішень, які впливають на життя людини, рівність можливостей та рівність між жінками та чоловіками. <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm>.

- **Необхідно створити мапи місцезнаходження ВПО, систематизувати перелік доступних їм послуг, зібрати дані про їхні житлові умови з метою виявлення ризиків та факторів уразливості.** Це особливо важливо для осіб, які мешкають в приватних притулках та домах, де може існувати великий ризик експлуатації.

- **Потрібно використовувати наявні мережі, через які ВПО обмінюються інформацією** (в тому числі неофіційні канали, наприклад групи Facebook або чати Telegram) для поширення перевіреної та важливої інформації.

II. Огляд системи оцінювання

А. Партнерство заради підтримки організацій із захисту прав жінок

VOICE та HIAS⁸ мають спільну концепцію підтримки організацій із захисту прав жінок та жіночих груп у всьому регіоні, спрямовану на надання гуманітарної допомоги Україні.

Мета партнерства полягає в тому, щоб допомагати організаціям із захисту прав жінок, місцевим організаціям громадянського суспільства (ОГС) та ініціативам сформуванню чіткої концепції надання гуманітарної допомоги, яка визнає та враховує особливо критичний вплив гуманітарної кризи на жінок, дівчат та інші вразливі групи. Важливо, щоб гуманітарні дії – як у масштабах України, так і на регіональному рівні – ґрунтувалися на досягненнях українських та регіональних активісток із захисту прав жінок, а також очолюваних жінками груп та громадських організацій у сфері ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

Окрім надання прямої підтримки місцевим організаціям, HIAS та VOICE разом продовжуватимуть відстоювати необхідність підтримки організацій із захисту прав жінок за рахунок нецільових кризових фондів.

⁸ HIAS – міжнародна єврейська гуманітарна організація, що надає життєво важливі послуги біженцям та особам, які шукають притулку, вже понад 130 років допомагає вимушено переміщеним особам знайти дах над головою, безпеку та сприятливі можливості. Сьогодні HIAS працює у більш ніж 17 країнах і реагує на війну в Україні через свої основні програми в таких галузях, як економічна інтеграція, психічне здоров'я та психосоціальна підтримка, правовий захист, а також запобігання ГЗН та реагування на нього з акцентом на насильство щодо жінок та дівчат, а також осіб, що ідентифікують себе як ЛГБТК(IA+).

Про VOICE

VOICE вважає, що гуманітарний сектор має виконати свою обіцянку щодо захисту жінок та дівчат, і що самі жінки й дівчата мають очолити цю революцію. Наразі ми стикаємося з одним із найдавніших і найпоширеніших у світі видів порушень прав людини: насильством над жінками та дівчатами (ННЖД). Ми кидаємо виклик традиційним та неефективним методам боротьби з ННЖД у гуманітарних надзвичайних ситуаціях, застосовуючи перевірений ресурс, який критично мало використовується: лідерство самих жінок та дівчат. Підхід VOICE, що ґрунтується на досвіді з захисту прав жінок, пропонує нові методи боротьби, необхідні для подолання насильства над жінками та дівчатами. Ми працюємо над тим, щоб створити світ, у якому дівчата й жінки будуть шанованими лідерками в питаннях розробки та впровадження рішень щодо викорінення насильства – як у своїх власних громадах, так і у владних інституціях. Кінцевою метою VOICE є збільшення прямого фінансування місцевих жіночих організацій та їхніх рішень, спрямованих на подолання насильства. Ми допомагаємо задовольняти потреби організацій, очолюваних жінками й дівчатами, у все більшій кількості країн, включаючи Афганістан, Бангладеш, Колумбію, Угорщину, Ірак, Молдову, М'янму, Пакистан, Польщу, Румунію, Словаччину, Південний Судан, Сирію, Україну, США, Венесуелу та Ємен.

В. Проведена робота

Підхід VOICE до цього оцінювання ґрунтується на передовій міжнародній практиці та зосереджений на підтримці організацій із захисту прав жінок, ідентифікованих через нашу мережу. Наша увага до організацій із захисту прав

жінок обумовлена визнанням того, що ці організації завжди першими реагують і реагуватимуть на кризові ситуації, а також мають найбільш інноваційні та своєчасні рішення щодо усунення ризиків, на які наражаються жінки та дівчата. Експертна група VOICE провела 8 днів у Молдові, де було проведено це експрес-оцінювання, під час якого основну увагу було зосереджено на потребах жінок та дівчат, які постраждали від війни в Україні, а також на потребах організацій із захисту прав жінок, ОГС та груп, які працюють над подоланням надзвичайної ситуації.⁹

⁹ Загальна система оцінювання була розроблена та реалізовувалася командою активісток та практиканток зі Східної Європи та України, які займаються питаннями ННЖД та захистом прав жінок, досвідченими технічними фахівчинями з гендерно зумовленого насильства в умовах надзвичайних ситуацій, фахівчиною з медицини конфліктів/фельдшеркою, експерткою з охорони статевого і репродуктивного здоров'я (СРЗ), фахівчинями та активістками ЛГБТК(ІА+), фахівчиною зі стабілізації з урахуванням наявності психологічної травми, членами керівництва VOICE, у тому числі виконавчою директоркою та директоркою з питань реагування у надзвичайних ситуаціях. Ця динамічна команда об'єднала глобальний, регіональний та місцевий досвід, різноманітні мовні навички та глибокі зв'язки з Україною та Східною Європою, що ґрунтуються на багаторічній роботі VOICE в регіоні та на специфічному й унікальному досвіді експертної групи.

В процесі оцінювання були проведені наступні інтерв'ю з ключовими інформаторками (ІКІ), фокус-групові дискусії та спостереження на місцях:¹⁰

- ▶ 31 ІКІ, серед яких було проведено інтерв'ю з такими особами та установами: 7 очільниць місцевих організацій та мереж, 2 вимушено переміщені жінки, 1 жінка-поліцейська, 3 керівниці притулків/закладів, 3 волонтерки, 6 співробітниць агенції ООН, 2 гуманітарних донори держав-членів, 3 МНУО, 1 приватне підприємство та 3 член_кині місцевої громади.

- ▶ 2 фокус-групові дискусії за участі 11 вимушено переміщених жінок віком від 18 до 55 років;

- ▶ 8 спостережень на місцях, а саме в 2 притулках для біженок та біженців, в 3 неакредитованих притулках, на 1 пункті перетину кордону, на 1 автовокзалі поблизу 3-добового пересильного пункту та на 1 залізничному вокзалі.

Вся надана інформація вважається конфіденційною, щоб забезпечити дотримання принципу «не нашкодь». На основі оцінювання команді вдалося створити чітку картину всеохопних ризиків ННЖД в ініціативах з надання кризової

¹⁰ Питання стосувалися таких сфер дослідження: проблеми для жінок і дівчат під час перетину кордону та під час поїздки; проблеми загальної безпеки в місцях поточного перебування; дискримінація, якої зазнали або свідками якої стали конкретні групи; ризики ГЗН щодо жінок і дівчат (в тому числі сексуальна експлуатація та наруга); наявність і доступність можливостей та послуг; грошова допомога, розподіл коштів, доступ до коштів та розміри наявних фінансових ресурсів; притулки та приватне житло і пов'язані з ними ризики й проблеми; юридична документація та доступ до юридичних послуг; доступ до медичних послуг, включаючи послуги з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я, таких як клінічне ведення станів після зґвалтування, абортів, до- та післяпологової допомоги; доступ до хорошої та гідної роботи; відсутність мовного бар'єра в межах надання існуючих послуг.

допомоги та того, як ці ризики пов'язані з доступом до основних послуг.

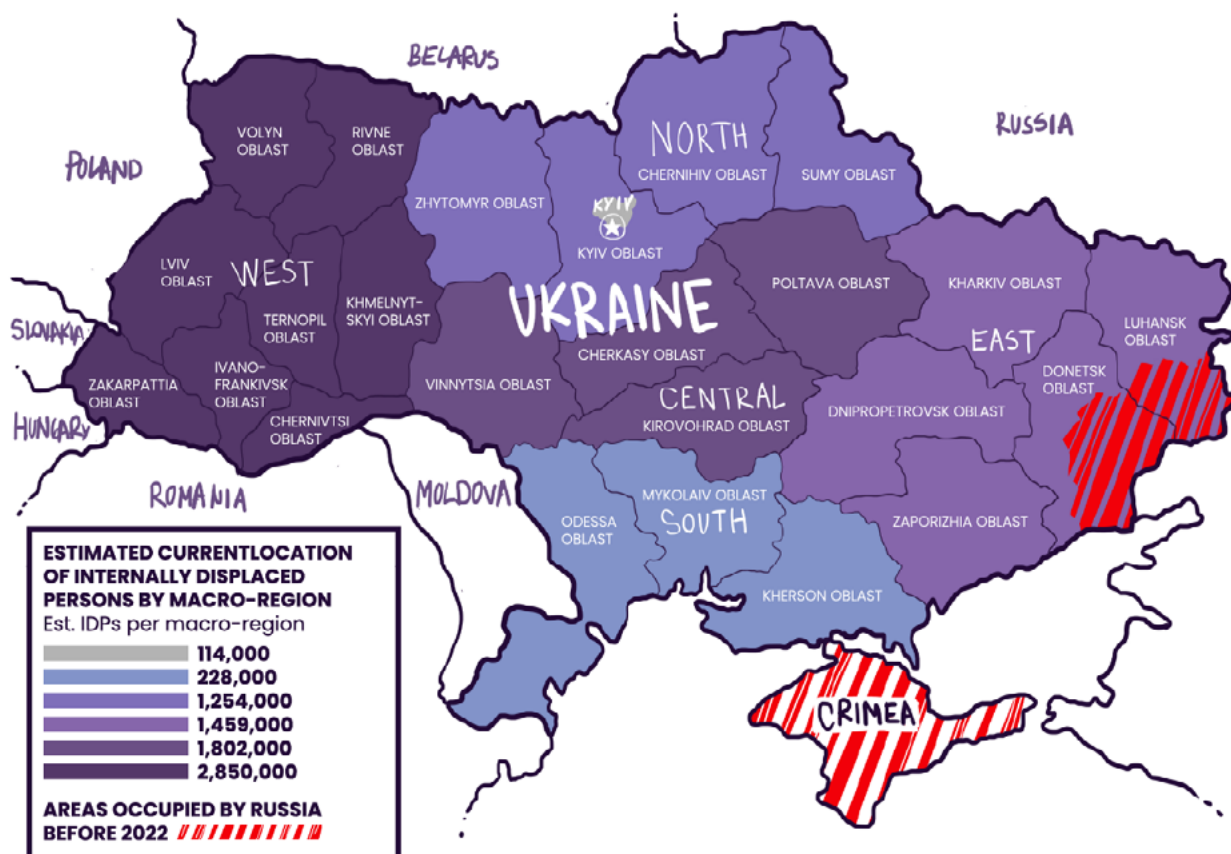
С. Обмеження

Через необхідність швидко зібрати дані в умовах складного та мінливого середовища, це було швидко оцінювання нагальних потреб, а не комплексне оцінювання ризиків і потреб. Обмеження були зумовлені браком часу, і територіальними обмеженнями (група з оцінювання не їздила до "Придністровської Молдавської Республіки"), профілактичними заходами в умовах пандемії COVID-19, а також міркуваннями безпеки й захищеності. Підхід базувався на дотриманні етичних норм, що іноді призводило до того, що

інтерв'ю та обговорення не проводилися з етичних міркувань. У багатьох випадках рівень видимої травми був такий, що ставити різні питання щодо захисту було б неетично. Зрештою, в Молдові було складно отримати інформацію, і хоча офіційні цифри та дані було зіставлено з іншими даними, знайти послідовні та надійні джерела інформації було практично неможливо.

Під час інтерв'ю в п'яти прикордонних країнах (Угорщина, Польща, Румунія, Молдова та Словаччина) вимушено переміщені українські жінки часто не хотіли ділитися інформацією чи «скаржитися» і натомість висловлювали вдячність за надану підтримку. У зв'язку з цим виникає питання про те, чи повідомляли жінки про випадки та ризики насильства.

Карта України

III. Довідкова інформація про Молдову

А. Надзвичайна гуманітарна ситуація в Молдові

Молдова – це невелика країна з населенням 2,6 млн осіб. Станом на 13 травня 2022 року більше ніж 460 000 вимушено переміщених осіб (ВПО) заїхали на територію Молдови та проїхали через неї транзитом починаючи з 24 лютого 2022 року.¹¹ Молдова та Польща наразі приймають найбільшу кількість ВПО з України, у співвідношенні 412 та 450 ВПО на 10 000 осіб місцевого населення відповідно. Станом на 4 травня 2022 року в різних регіонах Молдови мешкають близько 94 783 ВПО з України. Як і в інших прикордонних країнах, більшість ВПО тут становлять жінки та діти. В міжвідомчих документах зазначено, що 64 % всіх ВПО, які знайшли притулок в Молдові, є

жінками; 51 % становлять діти.¹² Однак, в порівнянні з іншими сусідніми з Україною країнами, в Молдову через Одесу завдяки хабарям зуміла потрапити більша кількість чоловіків.¹³ На момент проведення оцінювання значно зросла кількість дітей без документів – згідно з оцінками, щонайменше 2 % дітей розлучені з батьками або подорожують без супроводу¹⁴ – і жіночі організації тісно співпрацюють з відповідними уповноваженими органами, аби вирішити цю проблему. Враховуючи додаткове навантаження на уряд та спільноти, які надають притулок рекордній

¹¹ «Портал оперативних даних». Ситуація щодо українських біженців, УВКБ ООН, 14 травня 2022 року. <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

¹² Допомога біженкам в Молдові. Міжвідомче оновлення інформації № 14 (30 квітня – 4 травня). Міжвідомча координація з питань біженців в Молдові, 13 травня 2022 року. <https://reliefweb.int/report/moldova/moldova-refugee-response-inter-agency-update-14-30-april-4-may>

¹³ Українським чоловікам віком від 18 до 60 років заборонено залишати країну, оскільки їх можуть призвати до лав Збройних Сил.

¹⁴ Ситуація в Україні – Молдова: сфера діяльності робочої підгрупи з питань захисту дітей. Робоча підгрупа з питань захисту дітей, 5 травня 2022 року. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/92512>

кількості ВПО, серед місцевого населення вже почала виникати напруга. Швидко зростає вартість житла, підвищуються ціни, виникає дефіцит, поширюються різні точки зору щодо війни.

«Ми – маленька країна, але у нас велике серце»

— виконавча директорка однієї з місцевих організацій Молдови

Якщо Одесу буде захоплено російськими військами, приблизно від 1 до 2,3 мільйона додаткових ВПО, які зазнали масованого удару, поїдуть основним коридором до Молдови. Системи та структури Молдови, а також міжнародна спільнота не готові до напливу такої кількості людей; для порівняння: чисельність населення Києва дорівнює чисельності населення Молдови. Уряд Молдови майже вичерпав кошти на розв'язання питання біженок, а складні політичні взаємини між органами центрального та місцевого самоврядування призводять до неузгодженості в наданні допомоги біженкам державою.

Як реакція на цю кризу, у країну несподівано почала надходити значна грошова допомога, але місцеві організації потребують довгострокової підтримки. ОГС, які взяли на себе значну частину тягаря гуманітарної допомоги, заявляють про те, що їхню ситуацію не розуміють та не надають їм підтримки.

ВПО, які прибувають до Молдови з власними коштами, зазвичай прямують далі до третіх країн. Це відповідає моделі трудової

міграції, яка існувала ще до війни. Ті 94 783 ВПО, які залишаються в країні, як правило, мають недостатні ресурси та є найбільш вразливими, оскільки їм немає куди їхати. Багато літніх українських жінок залишилися в Молдові самі, без ресурсів та підтримки, а їхні доньки та онуки поїхали далі в ЄС.¹⁵ У межах подолання кризи навіть створено державний заклад для літніх жінок. Дехто з ВПО, які залишилися в Молдові, заявили, що чекають на завершення війни та хочуть бути якомога ближче до України, щоб одразу повернутися додому. Оскільки жінки можуть вільно в'їжджати до України й виїжджати з неї, дехто з них займається перевезенням товарів¹⁶ до України, регулярно перетинаючи кордон, що створює ризики для їхньої безпеки.

¹⁵ Експрес-оцінка потреб літніх біженців в Молдові (HelpAge) станом на 10 березня 2022 року; згідно з оцінками, 10 % опитаних (105) прибули без супроводу. 62 % літніх людей повідомили, що прибули з дітьми. Детальніше див. за посиланням: <https://reliefweb.int/report/ukraine/moldova-rapid-needs-assessment-older-refugees-10-march-2022>

¹⁶ Проблему щодо захисту можуть становити навіть самі товари, якщо це товари обмеженого користування, наприклад певні медикаменти або боеприпаси.

В. Уряд Молдови

Теперішній уряд Молдови було обрано нещодавно і він в цілому вважається прогресивним у порівнянні з попереднім проросійським урядом. Посади президента, прем'єр-міністра та міністра внутрішніх справ обіймають жінки. До початку кризи ВПО уряд почав приділяти першочергову увагу гендерному питанню в політиці, однак, враховуючи масштаби кризи біжен_ок з України, зараз їм вдається зосередитися лише на базових потребах. Республіка Молдова приєдналася до Конвенції 1951 року про статус біженців, Протоколу до Конвенції від 1967 року, Конвенції 1954 року про статус апатридів та Конвенції 1961 року про скорочення безгромадянства.¹⁷

Управління у справах біженців, яке входить до складу Бюро з міграції та надання притулку при Міністерстві внутрішніх справ, відповідає за реєстрацію прохачів притулку, надає або відмовляє у статусі біженця; надає, перевіряє та знімає державний захист, реєструє кандидатів на статус безгромадянства, здійснює процедури відкликання статусу безгромадянства, впроваджує програми інтеграції та розпорядження державною фінансовою допомогою на користь ВПО.¹⁸ Хоча законодавство Молдови передбачає надання прохачам притулку різноманітних видів захисту, як от статус біженця, міжнародний гуманітарний захист, тимчасовий захист (на випадок масового напливу біженців) та політичний притулок, практики надавання тимчасового захисту досі не відбувалося, а офіційних даних щодо надання притулку президентом Молдови

¹⁷ «Порядок подання заяви про надання притулку». УВКБ ООН в Молдові, <https://help.unhcr.org/moldova/how-to-seek-asylum-in-moldova/>

¹⁸ «Порядок подання заяви про надання притулку». УВКБ ООН в Молдові.

немає.¹⁹ Хоча статус тимчасового захисту (СТЗ) є формально чинним, на цей момент порядок його надання є незрозумілим, а ВПО не мають достатньої інформації щодо свого правового статусу.

С. Попередня поширеність ГЗН та наявна правова база в Молдові

Кількість випадків гендерно зумовленого насильства (ГЗН), зокрема насильства з боку інтимного партнера, була високою як в Молдові, так і в Україні ще до напливу вимушених біжен_ок. Незважаючи на нещодавні зміни в законодавстві, направленому на боротьбу з торгівлею людьми,²⁰ в Молдові досі існують серйозні проблеми у цій сфері. Уряду складно надати точні звіти через загальну нестачу ресурсів та недостатнє фінансування, а також корумпованість посадовців нижньої ланки та брак кваліфікованого персоналу з надання допомоги потерпілим. Молдавські жінки та дівчата стають жертвами торговців людьми, які діють в Румунії та Молдові під фальшивими паспортами в межах мережі торгівлі людьми, яка охоплює всю Європу. В Придністров'ї не існує процедури перевірки умов праці, а особи без документів, в тому числі ром_ки, на території Молдови наражаються на ризик експлуатації.

Суттєвою перешкодою для боротьби з торгівлею людьми стала пандемія COVID-19.

¹⁹ Конвенція та Протокол про статус біженців. УВКБ ООН.

²⁰ У 2021 році уряд прийняв поправку щодо включення жертв торгівлі людьми до категорії осіб, які мають право на отримання гарантованої урядом правової допомоги. Окрім того, в 2020 році уряд посилив покарання за торгівлю людьми з метою сексуальної або трудової експлуатації, передбачене статтями 165 та 206 Кримінального кодексу.

Хоча у 2020 році в порівнянні з попередніми роками кількість встановлених жертв зменшилася, стратегія торговців людьми змінилася та поширився пошук жертв в Інтернеті. Більшість жертв є вихідцями з сільських місцевостей з обмеженим доступом до якісної освіти. В звіті також підкреслюється високий ризик повторної віктимізації через недостатню ефективність протидії торгівлі людьми з боку державних структур у Молдові.

Нещодавно Молдова стала 35-ю країною, яка ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цим явищем, відому під назвою «Стамбульська Конвенція», ставши другою країною Східної Європи після Грузії, яка ратифікувала цю Конвенцію. Конвенція набула чинності в Молдові 1 травня 2022 року.²¹ Згідно з Конвенцією, Молдова зобов'язана впровадити механізми захисту та підтримки для протидії насильству над жінками, зокрема створити достатню кількість притулків для потерпілих від ГЗН, зокрема від домашнього насильства, заснувати кризові центри для жертв сексуального насильства, запустити безкоштовні цілодобові гарячі лінії та впровадити програму психологічної та медичної допомоги.

Конвенція також містить окремі положення щодо жінок і дівчат з числа біжен_ок і мігрант_ок. В ній передбачається можливість надання емігранткам, які зазнали домашнього насильства, окремого дозволу на проживання, який відокремлює їхній статус проживання від статусу проживання партнера, який вчинив насильство. Це вимагає від уряду визнання

²¹ «Республіка Молдова ратифікує Стамбульську конвенцію», – Рада Європи, 31 січня 2022 року, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/-/the-republic-of-moldova-ratifies-the-istanbul-convention>.

того, що ГЗН є формою переслідування за визначенням Конвенції 1951 року про статус біженців та фактором, який слід враховувати, коли жінки та дівчата звертаються за міжнародним захистом у Європі.²²

D. Загальна система охорони здоров'я в Молдові

Система охорони здоров'я в Молдові відзначається загальною нестачею ресурсів, включаючи фінансування та персонал.²³ Хоча за останні роки в системі відбулися позитивні зміни, якість первинної медико-санітарної допомоги та доступ до профілактичної медицини залишаються незадовільними.²⁴ Враховуючи це та той факт, що фармацевтична система Молдови є закритою, в країні існує значна нерівність в доступі до медичних послуг. Інформація щодо послуг у сфері психічного здоров'я та доступ до них в Молдові є обмеженою через нестачу спеціаліст_ок. Медичні послуги для людей з обмеженою рухливістю та інвалідністю також є недостатніми. За словами директорки однієї з організацій із захисту прав жінок, біженки повідомляють про те, що державні медичні заклади часто відмовляються проводити медичний огляд та спрямовують їх до приватних служб.. Також існують серйозні проблеми для пацієнток з онкологічними та іншими

²² «Ось чому Стамбульська конвенція рятує життя». *Amnesty International*, 11 жовтня 2021 року, www.amnesty.org/en/latest/news/2021/05/heres-why-the-istanbul-convention-saves-lives.

²³ Khan Burki, Talha (Хан Буркі Тала). "Enormous challenges for the Moldovan health-care system" («Величезні проблеми системи охорони здоров'я Молдови»). *The Lancet*, том 8, № 2, листопад 2019, стор. 138–39, [https://doi.org/10.1016/S2213-2600\(19\)30446-1](https://doi.org/10.1016/S2213-2600(19)30446-1)

²⁴ «Покращення якості медичного обслуговування жителів Молдови» – *Всесвітній Банк*, 28 лютого 2012 року. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/02/28/moldova-better-health-care-for-moldovans>

захворюваннями, які потребують спеціального лікування.

На тлі масового напливу людей, які втікають з України, Молдова переживає внутрішню кризу. В країні не вистачає ресурсів навіть для власного населення, і цей наплив біжен_ок виснажує і без того слабку систему. Міжнародної гуманітарної допомоги недостатньо.²⁵

На початку кризи біженок та біженців у Молдові представники Всесвітньої організації охорони здоров'я виявили нестачу медичних засобів гуманітарного призначення, води, санітарії та гігієни (ВСГ),²⁶ а також потребу в медичному огляді людей в пунктах перетину кордону та в таборах/центрах для біженок та біженців. Вони вказали на скупчення людей у пунктах перетину кордону, зауваживши, що це може збільшити ризик розповсюдження захворювань. У своєму звіті вони також зазначили, що слід надати Уряду допомогу, необхідну для реалізації програми вакцинації від поліомієліту та кору (відзначається, що запаси вакцин в Молдові є достатніми), а Міністерство охорони здоров'я має забезпечити відповідні лікарні медичними засобами для невідкладної допомоги.

Для українських ВПО послуги державної системи охорони здоров'я є безкоштовними, біжен_ки не потребують страховки. На сайті dopomoga.gov.md наведено перелік різних приватних медичних центрів та лабораторій, які обслуговують українських ВПО, але незрозуміло, чи ці послуги є цілком безкоштовними, чи надаються безкоштовно лише в певному об'ємі. ВПО мають сплачувати за призначені медикаменти, також є свідчення про те, що за деякі послуги в сфері репродуктивного здоров'я можуть вимагати сплати в приватному порядку.

²⁵ Brzozowski, Alexandra (Бжозовські Александра). "Moldova approaches 'breaking point' over Ukraine war next door". («Молдова наближається до «переломного моменту» через війну в сусідній Україні»). *EURACTIV*, 7 березня 2022 року, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/moldova-approaches-breaking-point-over-ukraine-war-next-door/>

²⁶ «Надання пріоритету охороні здоров'я біженців у Республіці Молдова шляхом покращення водопостачання, об'єктів санітарії та гігієни». — Європейське регіональне бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я, 29 березня 2022 року, <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/pages/news/news/2022/03/prioritizing-refugee-health-in-republic-of-moldova-through-better-water-sanitation-and-hygiene>

IV. Результати оцінки

Організації з захисту прав жінок та примусово переміщені жінки повідомили, що найбільшу стурбованість у них викликає торгівля людьми, аб'юз, інші форми насильства, розділення сімей та проблеми доступу до коштів, основних послуг та інформації.

Складність цих дій вимагає від міжнародної спільноти вийти за межі часто спрощеного гуманітарного дискурсу про ГЗН і почати по-іншому ставитись до влади, насильства, привілеїв чоловіків, створення протесного руху та зцілення.

Так само як інші частини цього звіту, цей розділ «Результати» ґрунтується на інтерсекційному феміністському аналізі насильства, яке лежить в корені пригнічення жінок і на розумінні того, як це насильство корелюється з расою, антисемітизмом, класом, сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю. Навряд чи можна заперечувати, що за три місяці від початку війни в Україні, коли допомогу отримали вже понад 2 мільйони людей, 90% з яких жінки та діти, уповноважені органи (в тому числі МНУО та ООН) не зуміли виконати власні глобальні зобов'язання щодо локалізації гуманітарної допомоги та численні зобов'язання перед жінками й дівчатами, зокрема щодо створення системних механізмів, які б дозволили залучати жінок до планування, дали б їм змогу очолювати процеси, пов'язані з наданням гуманітарної допомоги, та враховували б їхні думки щодо процесів на всіх етапах гуманітарних програм. Важливо, щоб міжнародна спільнота усвідомлювала, на які компроміси доведеться й надалі йти жінкам, обираючи між власною безпекою й добробутом та здатністю задовольнити свої базові потреби, якщо не будуть вжиті термінові заходи.

А. Потреби й ризики жіночих організацій, груп і колективів

Фінансування

Більшість організацій з захисту прав жінок, ОГС та місцевих НУО не отримують достатнього фінансування на основні програмні потреби в межах реагування на надзвичайну ситуацію, наприклад, на виплату зарплатні співробітницям. Багато з їхніх донорів займаються виключно допомогою біженкам і не приділяють належної уваги глобальним поточним витратам, необхідним для забезпечення працездатності та існування цих організацій. На момент цього оцінювання МНУО зв'язались з багатьма організаціями або ж надавали їм кошти на роботу з біженками та біженцями; однак ці кошти є обмеженими й не задовольняють загальних потреб організацій.

У деяких випадках від організацій очікують надання гуманітарної допомоги, без залучення додаткового персоналу. Одній з організацій повідомили, що пакувати їжу для розподілення повинні волонтерки, оскільки «саме так робиться» в країні донора (західній країні). Реєструвалися випадки, коли не виділялося коштів на пальне, необхідне для надання допомоги в різних районних центрах в сільській місцевості. Деякі організації не наважувалися приймати фінансову допомогу через занадто суворі обмеження в умовах для її надання, а хтось і зовсім залишився без фінансування.

Одна організація з захисту прав жінок повідомила, що міжнародна спільнота часто надає фінансування за умови проходження тренінгів з технічних питань, які й так входять до сфери компетенції цієї організації. Навіть у цій ситуації, коли міжнародні гуманітарні організації мали б зосередитися на локалізації, деякі організації з захисту прав жінок вважають за краще зовсім відмовитися від фінансування, щоб їх не «експлуатували та не відволікали від їхніх основних задач і роботи».

«У нас склалася кризова ситуація з фінансуванням діяльності організації»
— інтерв'ю з керівницею місцевої правозахисної організації

Незважаючи на це, організації з захисту прав жінок розробляють інноваційні моделі надання послуг, особливо у тому, що стосується конкретних проблем для безпеки жінок та дівчат. Одна з таких моделей передбачає впровадження мобільної системи, що фіксує випадки ГЗН, та мобільних груп із захисту від торгівлі людьми на кордонах. Цю пропозицію було надано одному з агентств ООН, але на момент проведення оцінювання рішення щодо її фінансування ще не було прийнято. Був запропонований ще один підхід — класти до пакунків із їжею інформаційні бюлетені щодо торгівлі людьми, а також налагодити співробітництво з місцевими малими підприємствами з метою розширити надання допомоги в важкодоступних районах. Для розвитку цих структур, якими керують організації з захисту прав жінок, необхідна підтримка.

Намагаючись уникнути того, аби їх проігнорували чи їхні потреби неправильно проінтерпретували, ці організації витратили час та людські ресурси (а це те саме, що фінансові ресурси), щоб проінформувати координаційні структури про те, як вони хочуть бути залученими, а також встановити чіткі правила щодо своєї роботи, мови та способу співпраці з координаційними структурами. Ця тенденція особливо чітко простежується в робочій підгрупі з питань ГЗН. Ось що повідомила одна з організацій з захисту прав жінок: «УВКБ ООН мала б уважніше прислухатися до інших і виявляти більше цікавості та поваги до тієї важливої роботи, яку виконують місцеві організації».

Молдовські організації з захисту прав жінок налагодили взаємодію зі службами безпеки та проводять для них підготовчі курси з питань боротьби з торгівлею людьми. І попри те, що ці організації з захисту прав жінок продовжуватимуть працювати у Молдові і після того, як міжнародні організації залишать країну, їх не було інтегровано до курсів підготовки, організованих МНУО (наприклад, до курсів підготовки прикордонників, які проводить Інтерпол). В багатьох випадках міжнародна підтримка надається лише частково та без визначеної стратегії.

Місцеві організації чітко розуміють потреби в період кризи та мають ефективні стратегії реагування для задоволення цих потреб; вони знаходяться на передовій подолання цієї кризи, надають послуги, здійснюють волонтерську діяльність і активно допомагають тим, хто опинився в скрутному становищі. Багато з них мають ефективні регіональні мережі, які можуть інформувати міжнародну спільноту, зокрема про поточну кризову ситуацію в регіоні. Але в більшості випадків можливості цих організацій є обмеженими.

Попри те що пандемія COVID-19 ускладнила діяльність організацій, що надають послуги жінкам, які зазнали насильства, ці організації продовжують докладати неабияких зусиль, щоб задовольняти потреби населення Молдови. Вони продовжують обговорювати способи, як краще використовувати досвід, здобутий під час пандемії. Особлива увага приділяється добробуту співробітниць, які займаються боротьбою та запобіганню домашньому насильству та іншим видам ГЗН, і на тлі нинішньої кризи ВПО слід надати цій роботі нового поштовху. Організації з захисту прав жінок потребують підтримки, щоб мати змогу виконувати свої зобов'язання щодо добробуту співробітниць. Вони звертаються з проханням про підтримку та проведення додаткової підготовки з кризової комунікації, методик відновлення після травматичного досвіду, першої психологічної допомоги, розробки програм щодо гендерно зумовленого насильства в умовах надзвичайних ситуацій і супроводу потерпілих. Вони хотіли б інтенсивніше долучатися до допомоги ВПО, але це створює величезне навантаження для цих організацій та структур, особливо за такого

недосконалого механізму фінансування, коли коштів вистачає лише на три місяці.

Жіночі організації Молдови мають очолити гуманітарні заходи, пов'язані з кризою ВПО, і їм необхідна підтримка, щоб мати змогу проводити цю діяльність. Співробітництво з міжнародними організаціями має ґрунтуватися більше на партнерських, а не на ієрархічних взаємовідносинах.

В. Торгівля людьми та інші ризики ГЗН

Ситуація в Молдові стрімко ескалюється, і жінки та дівчата наражаються на високий ризик різних форм ГЗН. Торгівля людьми в Молдові це видима проблема. Вона відбувається і в самій країні, і на пунктах перетину кордону. Мережі нелегальної торгівлі часто мають дуже добре продуману структуру та діють швидше за владні органи. Ризики, пов'язані з сексуальною експлуатацією та аб'юзом (СЕА), зростають, оскільки до діяльності з реагування на кризу долучається все більше людей та організацій,²⁷ і, як повідомляє керівниця однієї з організацій із захисту прав жінок, зафіксовано вже декілька інцидентів, але жодних помітних зусиль для розв'язання цієї проблеми не докладається. Згідно з результатами оцінювання, жодна з волонтерок, які працюють з ВПО, не пройшли підготовку з питань запобігання сексуальній експлуатації та аб'юзу (ЗСЕА).

²⁷ Сексуальна експлуатація та зловживання з боку суб'єктів гуманітарної діяльності є важливою проблемою в надзвичайних гуманітарних ситуаціях, і за останні кілька років вона привертає все більше уваги, як зазначено й розглянуто в статті The New Humanitarian, опублікованій 11 лютого 2021 року: «Тоді й зараз: 25 років сексуальної експлуатації та зловживань. Хроніка нескінченних скандалів, виправлень, заборук та безкарності» (The New Humanitarian. <https://www.thenewhumanitarian.org/feature/2021/2/11/25-years-of-sexual-exploitation-and-abuse>).

Слід відзначити, що нестача послуг для розв'язання проблем ГЗН пов'язана не з тим, що організації не бажають надавати ці послуги, а з відсутністю фінансування. Організації з захисту прав жінок в Молдові є значущою рушійною силою боротьби з торгівлею людьми.

Інколи випадки торгівлі людьми трапляються ще до перетину кордону з Молдовою. На території Молдови співробітники Інтерполу та Європолу співпрацюють з місцевими органами правопорядку та здійснюють їхню підготовку. Існують три пункти перетину кордону (Паланка, Джурджулешти та Леушень), один прикордонний пункт виїзду, три транзитні пункти та один пункт тимчасового перебування. Головні фактори ризику, визначені під час інтерв'ю у ході цього оцінювання, наявні по обидва боки пунктів перетину кордону, а також у проміжках між приймальними пунктами/автовокзалами/пересильними пунктами та кордоном як таким.

Поки на одному з пунктів перетину кордону автобуси з маркуванням «ООН» очікують на людей, щоб відвезти їх до пересильного пункту, розрахованого на перебування впродовж 72 годин, жінки та діти вимушені долати дистанцію в 3,5 кілометри між пунктом перетину та приймальним пунктом, і саме під час цього переходу їх можуть викрасти торговці людьми. За той час, поки група з оцінювання здійснювала спостереження в пункті перетину кордону Паланка поблизу Одеси, вона помітила лише кілька родин та окремих жінок, які в'їжджали до Молдови, хоча за кілька тижнів перед тим кордон тут переходили тисячі людей. Поки жінки чекали на друзів і родичів, які мали їх забрати, багато чоловіків з автомобілями роздивлялися їх та пропонували молодим жінкам підвезти їх. За виключенням автобусів з маркуванням «ООН» на

території між кордоном і автовокзалом/пересильним пунктом не було помітно волонтерок, представниць місцевих НУО, МНУО або поліції. Якщо через цей пункт перетину кордону знову почнуть йти тисячі людей, проблеми з їхнім захистом ще більше загостряться. Під час своєї роботи група з оцінювання отримувала від організацій з захисту прав жінок повідомлення про випадки необґрунтованих переслідувань волонтерок з боку поліції, і це викликає особливе занепокоєння з огляду на їхню роль у допомозі біженкам і боротьбі з насильством над жінками та дівчатами.

С. Ризики, пов'язані з притулками та безпечним житлом

Більшість ВПО не мають доступу до безпечного та надійного житла, і жодних довгострокових розв'язань цієї проблеми не надається. В Молдові існує три види житла/притулків: притулки для біженок (ПБ), приватні центри (здебільшого готелі та санаторії по всій Молдові), а також окремі приватні будинки, які пропонують громадянки Молдови. В країні нараховується понад 120 ПБ і безліч незареєстрованих та приватних притулків.²⁸ Точної інформації щодо кількості ВПО, які проживають в приватних помешканнях, а також щодо місця розташування цих помешкань немає, однак, за даними Всесвітньої продовольчої програми,²⁹ понад 90 % людей, які втекли в

²⁸ Станом на 4 травня функціонували 90 затверджених Урядом центрів, що розраховані на 7383 осіб і наразі приймають 4326 осіб. Детальніше див. за посиланням: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/REACH_MDA_Factsheet_RAC-Weekly-Needs-Monitoring_2022-05-04_EN.pdf

²⁹ Ситуація в Україні: інформаційний бюлетень ВПП в Молдові, травень 2022 року. <https://reliefweb.int/report/moldova/ukraine-situation-wfp-moldova-factsheet-march-2022>

Молдову з України, мешкають в місцевих громадах Молдови. За винятком цих обмежених даних, немає жодної інформації щодо місць проживання ВПО, осіб, які надають їм послуги, та характеру цих послуг, а також щодо потреб і недоліків у послугах.

В ПБ немає багатьох основних послуг, особливо для жінок і дівчат. Немає юридичної допомоги, яка б надавала жінкам можливість приймати виважені рішення та отримувати доступ до підтримки та консультацій. Вхід до притулків є вільним, і не вживається жодних заходів задля забезпечення того, щоб доступ до внутрішніх приміщень притулку надавався лише кваліфікованим, підготованим і перевіреним співробітницям і волонтеркам, тож до цих приміщень легко можуть потрапити особи, які полюють на жінок і дітей. Немає безпечних просторів для жінок і дівчат, де вони могли б безпечно для себе розповісти про випадки або загрозу насильства та отримати відповідні послуги й підтримку. В ПБ майже не запроваджені заходи безпеки, і попри те, що співробітниці та волонтерки тяжко працюють над забезпеченням комфорту та безпеки у притулках, їм, вочевидь, бракує знань та підготовки у сфері протидії насильству, зокрема сексуальній експлуатації та аб'юзу. До деяких притулків приходили особи, які представлялись робітниками туристичних агенцій та з невідомих мотивів пропонували безкоштовні або дешеві квитки за кордон.

У приватних закладах для проживання та приватних будинках жінки та дівчата мають обмежений доступ до різноманітних послуг та допомоги, або ж не мають змоги звернутися по таку підтримку взагалі, тож ризик експлуатації у таких закладах досить високий. Багато ВПО, які зупинилися в готелі або орендованому помешканні, вимушені платити за тарифами, що постійно зростають у міру того як зменшуються запаси

продовольства, а інші тимчасово мешкають у громадян_ок Молдови безкоштовно. Деякі з приватних центрів не є зареєстрованими, і це викликає підозру, що вони не реєструються навмисне, аби мати змогу експлуатувати жінок. Активіст_ки з інших центрів не реєструють свої заклади, судячи з усього, з міркувань конфіденційності та безпеки – щоб захистити потерпілих осіб або групи осіб, для яких розголошення їхніх імен може становити небезпеку. З огляду на ситуацію, такий підхід є скоріше правильним. Під час зустрічей з групою, що проводила оцінювання, керівни_ці деяких приватних та незареєстрованих притулків пояснювали відсутність реєстрації тим, що вони хочуть мати змогу приймати людей до притулку вибірково та самостійно встановлювати їм термін перебування. Один з таких притулків, вочевидь, використовує примусову працю, тож відсутність у нього реєстрації скоріше за все пояснюється саме бажанням створити сприятливі умови для такої експлуатації.

Явні ознаки примусової праці, яка подається як «волонтерство», було помічено в декількох приватних притулках для жінок і дітей. Жінки та діти мають цілими днями «добровільно» мити посуд, маючи не більше одного вихідного на місяць. Багато хто з них просив про крем, адже шкіра на руках псується від постійного миття посуду. Поки ці жінки з ранку до вечора займаються «добровільною» роботою, їхні дочки-підлітки доглядають за маленькими дітьми.

При цьому більшість опитуваних стверджують, що їхні базові потреби задовольняються і вони не хочуть жодних змін. Такі настрої можуть пояснюватися небажанням скаржитись через страх втратити ще й ту незначну підтримку, яка їм надається.

Жінки та дівчата потребують надійного та захищеного житла – як в короткостроковій,

так і в довгостроковій перспективі.³⁰ Молдовські організації стверджують, що хочуть вжити комплексних заходів для розв'язання проблем з житлом, але не мають даних про кількість і місцезнаходження ВПО, особливо тих, що перебувають у приватних помешканнях. Молдовські організації не вірять, що МНУО та інші інтернаціональні організації зможуть створити розгорнуту картину ситуації, і відчувають себе другорядними та відстороненими, хоча саме вони вживають найбільше заходів для реагування на кризу.

D. Відсутність грошової допомоги, засобів до існування та доступу до гідної роботи

Комісія з надзвичайних ситуацій Молдови видала наказ про те, що на період дії надзвичайного стану громадян_ки України мають право працювати без отримання дозволу на проживання та роботу.³¹ Зважаючи на високий рівень безробіття в Молдові, багато ВПО досі не можуть знайти гідно оплачувану та неексплуаторську

³⁰ Поточна міжвідомча інформація щодо реагування на ситуацію в Україні. ООН. 13 березня 2022 року. <https://reliefweb.int/report/moldova/inter-agency-operational-update-ukraine-refugee-situation-republic-moldova-12-march>.

³¹ В період дії надзвичайного стану працевлаштування громадян України буде здійснюватися шляхом укладання термінових індивідуальних трудових угод на підставі ідентифікаційного номера, наданого під час перетину кордону, та копії посвідчення особи (це може бути також український документ, що посвідчує особу). Роботодавець повинен звернутися до Національного управління з працевлаштування протягом 5 днів з дати прийняття особи на роботу. Статус тимчасового захисту (СТЗ) надає біженцям додаткові пільги на ринку праці. Наприклад, після отримання цього статусу ВПО одразу потрапляє до категорії офіційних безробітних і може відвідувати підготовчі заняття та курси, які проводить Національне управління з працевлаштування Молдови.

роботу. Багато жителів та жительок Молдови працюють на кількох роботах, щоб звести кінці з кінцями, а значна кількість молдован_ок виїжджає в ЄС, сподіваючись отримати кращі можливості працевлаштування.

Більшість ВПО – це жінки з малими дітьми або люди похилого віку, які хочуть працювати, але водночас прагнуть якомога швидше повернутися до України. Тож у певної частини роботодавців можуть виникати сумніви щодо доцільності працевлаштування людей, які не затримаються надовго. В деяких організаціях вже працюють українські ВПО, однак ця робота переважно пов'язана зі спеціальними проектами з допомоги біженкам та подолання кризи, тому не є довгостроковою. Часто жінки не можуть влаштуватися на роботу через те, що їм нема з ким залишати дитину, а інколи – через мовний бар'єр. В Молдові російська мова є поширеною, і, зважаючи на те, що більшість ВПО походять переважно з російськомовних регіонів України (наприклад, з Одеси), мовний бар'єр є незначним; однак румунська мова є також дуже поширеною в країні.³²

Оскільки більшість ВПО найближчим часом не зможуть знайти в Молдові гідну роботу, вони потребуватимуть фінансової допомоги. У вимушено переміщених жінок закінчуються фінансові ресурси, і, оскільки в Молдові немає налагодженої системи для задоволення їхніх потреб, ризики для їхньої безпеки зростають щодня. Грошова допомога, яка завжди є ключовою складовою гуманітарних заходів, ще й досі є недоступною для більшості людей. Не маючи ресурсів для задоволення базових потреб, жінки та їхні родини покладаються на підтримку волонтерок, допомогу від

³² «Рідною» мовою жителів Молдови є румунська, однак, на відміну від Румунії, тут багато хто добре та/або вільно володіє також і російською.

громадян_ок і місцевих організацій, які теж вичерпали свої ресурси та не отримують достатнього фінансування. Це загрожує катастрофою, але її можна уникнути. Запровадивши ініціативи з комплексної та доступної грошової допомоги, можна запобігти цілій низці небезпечних ситуацій, з якими стикається більшість жінок, наприклад, трудовій експлуатації, залученню до секс-роботи, використанню як об'єкта торгівлі людьми або СЕА.

УВКБ ООН та його місцеві партнери надають деяким ВПО гранти на суму 2200 молдовських лей (приблизно 116 доларів США) на одну особу на місяць. ВПО, які залишаються в країні, можуть продовжити отримувати такі виплати.³³ Однак група з оцінювання з'ясувала, що багато хто з ВПО не знають про існування такої грошової допомоги. Проводячи дискусії у фокус-групах в одному з притулків, група побачила довгі черги та натовп біля приміщення каси, яку спонсорує одна з МНУО. Потім цей натовп перемістився до іншої будівлі, щоб, як нам було сказано, отримати QR-код, за яким пізніше можна буде отримати готівку від банку. Це відбувалося хаотично, люди з дітьми на руках чи в візочках бігали туди-сюди, причому серед них було чимало чоловіків, що було дивним та підозрілим. Деякі опитані жінки знали про можливість отримання грошової допомоги завдяки поширенню цієї інформації в перевірених групах в Facebook, але їх бентежили довгі черги, натовп і необхідність чекати по кілька днів.

Від самого початку впровадження заходів, покликаних розв'язати кризу ВПО, організації з захисту прав жінок були першими, хто надавав фінансову допомогу

³³ «Програма грошової допомоги біженкам в Молдові». Допомога Молдові від УВКБ ООН, 2 травня 2022 року, <https://help.unhcr.org/moldova/cash-assistance-programme-for-refugees-in-moldova/>.

біжен_кам, адже жодної іншої альтернативи цим виплатам не було. Директорка однієї з організацій з захисту прав жінок повідомила, що її організація використала свій резервний фонд в для надання коштів родинам. Одержувачів допомоги було визначено на основі даних, завдяки чому допомогу отримало 107 родин.

Е. Відсутність доступу до достовірної інформації

ВПО не мають повної та перевіреної інформації щодо доступних послуг та підтримки. У багатьох зареєстрованих притулках надається величезна кількість рукописних оголошень і брошур, які часто містять неперевірену або застарілу інформацію щодо доступу до послуг, а також сумнівні пропозиції з перевезення до інших країн, працевлаштування в різних точках Європи та надання приватного помешкання.

Уряд запустив платформу dopomoga.gov.md для надання офіційної зведеної інформації про статус правового захисту, забезпечення

житлом (в центрах прийому біженців), доступ до медичного обслуговування та освіти, а також контактні дані волонтерок. Це добре структурований сайт, що висвітлює майже всі важливі теми, однак опитування та обговорювання в фокус-групах показали, що основним джерелом інформації для ВПО залишаються неофіційні соціальні мережі, такі як групи в Facebook, чати в Telegram і Viber, особливо коли йдеться про пошук інформації з питань місцевого значення.³⁴ Але ж незахищені, соціально ізольовані та літні люди здебільшого не мають доступу до цих соціальних мереж через технологічні бар'єри. У цих неофіційних мережах існує високий ризик розповсюдження неправдивої інформації, однак саме ці інформаційні канали користуються найбільшою довірою. Тож ними слід користуватися організаціям, які займаються підтримкою ВПО.

Г. Послуги у сфері репродуктивного здоров'я та ГЗН

У Молдові люди, що постраждали від насильства, можуть отримати доступ до певних послуг. Зокрема національна коаліція «Життя без домашнього насильства», яка складається з 27 учасниць, уже вживає заходів з подолання кризи та готова до розширення діяльності. Однак масштаби послуг з боротьби та попередження ГЗН для жінок і дівчат не відповідають масштабам поточної кризи. Є потреба в найбільш базових послугах, зокрема в таких сферах: надання притулків жінкам, які зазнають або тікають від насильства; боротьба з торгівлею людьми, включаючи захист ВПО при

³⁴ Жодна з опитаних осіб не згадала про сайт doromoga.gov.md, і сама група з оцінювання дізналася про нього лише набагато пізніше, тож чіткого розуміння щодо того, наскільки відомим є цей сайт, немає.

перетині кордону та в притулках; мобільні послуги з боротьби ГЗН для інформування жінок і дівчат про ризики та можливості отримання допомоги; надання потерпілим психосоціальної підтримки та психіатричної допомоги; послуги клінічного лікування зґвалтованих (КЛЗ); комплексна медична допомога потерпілим та задоволення їхніх потребу безпечний і конфіденційний спосіб.

Послуги у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я також залишаються переважно недоступними в Молдові.^{35, 36} Хоча уряд запровадив державні протоколи з питань КЛЗ 30 березня 2022 року, немає впевненості щодо їхньої практичної придатності та того, чи можуть активіст_ки, волонтер_ки та інші залучені до розв'язання цієї кризи впроваджувати заходи, зазначені у цьому протоколі. Персонал ООН повідомляє, що постконтактна профілактика після зґвалтування надається лише в лікарнях і жоден постачальник медичних послуг не пройшов відповідну підготовку.³⁷

ВПО не мають доступу до післяпологового та допологового догляду, абортів і засобів

³⁵ За даними експрес-оцінки потреб в галузі сексуального та репродуктивного здоров'я (СРЗ) Фонду народонаселення ООН (UNFPA), нараховується 24 972 біженок репродуктивного віку та 1755 вагітних біженок. У наступні три місяці 585 біженок народять дитину, і 29 з них зазнають ускладнень, які загрожують життю. Детальніше див. за посиланням: <https://reliefweb.int/report/moldova/moldova-refugee-response-inter-agency-update-14-30-april-4-may>.

³⁶ UNFPA та Компанія державного медичного страхування Молдови повідомили, що українські біженки, які залишаються на території Республіки Молдова, матимуть доступ до повного комплексу медичних послуг з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я нарівні з населенням Молдови. Детальніше див. за посиланням: <https://moldova.unfpa.org/en/news/free-reproductive-health-services-ukrainian-refugees-republic-moldova>.

³⁷ По всій країні налічується близько 300 центрів первинної медико-санітарної допомоги та 9 лікарень. Три центри з питань ГЗН/КСЗ наразі переформатовуються в лікарні: 1 розташований на півночі, в м. Бельці, 1 – в м. Кишинів, ще 1 – на півдні.

контрацепції. Аборти є формально дозволеними за законом, але доступ до цієї послуги є обмеженим.³⁸ Чинне законодавство дозволяє медикаментозні та хірургічні аборти в період до 12-го тижня вагітності за запитом, а на більш пізньому терміні вагітності, у випадку наявності медичних показань, необхідно отримати дозвіл Міністерства охорони здоров'я.³⁹ Під час пандемії COVID-19 доступ до послуг абортів отримала значно більша кількість жінок, адже вони могли отримувати медичні консультації щодо призначення медикаментозного абортів дистанційно, що значно спростило доступ до медичних

³⁸ Комендант, Родіка та ін. (Comendant, Rodica, et al.) *Досягнення в сфері сексуального та репродуктивного здоров'я і пов'язаних з ним прав*. Всесвітня організація охорони здоров'я, 2016 рік, https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0020/330095/9-Achievements-SRHR-abortion-Moldova.pdf.

³⁹ «Молдова впроваджує нові державні стандарти безпечних абортів». – Мережа ASTRA, 8 жовтня 2022 року. <https://astra.org.pl/moldova-introduces-ne-national-safe-abortion-standards/>

послуг. Однак впевненості, що ці послуги також будуть доступними і ВПО, немає.⁴⁰

Г. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка

Група з оцінювання дослідила послуги з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП), які надають міжнародні організації в державних центрах, фокусуючись переважно на наданні допомоги дітям. За потреби жінки можуть звертатись до психологів

⁴⁰ «Надання молоді в Молдові медичних послуг з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я». – Європейське регіональне бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я, 15 жовтня 2020 року, <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/sexual-and-reproductive-health/news/news/2020/10/bringing-sexual-and-reproductive-health-services-to-young-people-across-the-republic-of-moldova>.

у цих центрах, однак під час опитування вимушено склалось враження, що переміщені жінки побоювалися стигми, що існує навколо психологічної підтримки та допомоги. В приватних центрах не було зафіксовано надання послуг з ПЗПСП. Організації з захисту прав жінок висловили значне занепокоєння щодо надання ПЗПСП вимушено переміщеним жінкам, особливо тим, які перебувають в приватних помешканнях і можуть бути соціально відокремленими від інших (вимушено переміщених) жінок і відрізаними від послуг. Багато з цих організацій висловили прагнення отримати необхідні знання та компетенції для надання цих послуг і відзначили потребу у додатковому фінансуванні, аби реалізувати ці заходи.

«Вона сильно подорослішала за цей час. Вона тримає все в собі.»

— інтерв'ю з вимушено переміщеною жінкою, яка розповідає про свою 16-річну дочку

Персонал і волонтерки, які першими здійснюють заходи з допомоги та розв'язання кризи ВПО, емоційно та фізично виснажені через тривалу роботу з подолання цієї кризи, а також через постійні запрошення на зустрічі та інформаційні запити. Вони можуть надавати послуги з ПЗПСП в контексті своєї діяльності та культурного середовища, але, за їхніми словами, для надання гуманітарної допомоги на належному рівні їм потрібна підготовка. Одна з організацій заявила, що потребує допомоги для розробки заходів з підтримки своїх співробітниць в умовах війни та пандемії.

Н. Подвійна дискримінація певних верств населення

Ром_ки, ЛГБТКІА+, небілі люди та інші маргіналізовані верстви населення, які і так стикаються з дискримінацією у своєму регіоні, ймовірно, найбільше постраждають від нинішньої кризи.

Спільнота ЛГБТКІА+ стикається з дискримінацією в патріархальному суспільстві як у Молдові, так і в Україні. В Молдові не існує державної політики щодо боротьби з дискримінацією, що могла б запобігти дискримінаційному ставленню і поведінці щодо лесбійок, гомосексуалів, бісексуалок/ів та трансгендерних людей.⁴¹ Активіст_ки та правозахисни_ки працюють над вивезенням з України осіб ЛГБТКІА+ за допомогою підпільних мереж. Ситуація є особливо складною для транс-жінок із чоловічими посвідченнями особи, а також для транс-чоловіків, які вже змінили документи.

Як і в сусідніх країнах, у Молдові ромська спільнота зазнає сильної дискримінації. Ром_ки часто не мають документів і доступу до послуг. Ромські родини часто розміщують в окремих — ромських — притулках, пояснюючи це прагненням зменшити напругу в більш «змішаних» закладах. На обґрунтування такого розділення висувається той аргумент, що ром_ки «є іншими та не поважають правила». В одному з відвіданих притулків для ром_ів в кожній кімнаті живе 10–14

⁴¹ Mier, Atria, and Henar Jaar (Mier, Атрія та Хенар Джаар). Rapid Gender Analysis: Moldova - Ukrainian Crisis («Гендерний експрес-аналіз: Молдова: криза в Україні»). ActionAid, 27 квітня 2022 року, <https://reliefweb.int/report/moldova/ukraine-situation-moldova-actionaid-rapid-gender-analysis-27-april>.

осіб з різних родин. В цілому, ром_ки мають доступ до певних медичних і психологічних послуг, але загальна якість підтримки та обслуговування в закладах, де їх розміщують, є значно нижчою, ніж в притулках для неромських біжен_ок.

«Ми до останнього відкладали [від'їзд], а потім почався сильний артобстріл, і вона втратила свої документи.»

— ромська родина про свою 77-річну бабусю

У багатьох ромських і українських ВПО немає паспортів або інших офіційних документів, що збільшує для них ризик стати об'єктами торгівлі людьми. За словами ромських родин, коли вони зверталися до українського посольства для відновлення втрачених під час втечі документів (наприклад, посвідчень особи) або отримання нових документів (наприклад, закордонних паспортів), вони отримували суперечливу інформацію. Декому з них радили повернутися до України за своїми документами, іншим відмовляли в наданні документів нібито через те, що відповідні заклади в Україні не працюють, а багатьом чоловікам відмовляли в послугах, зазначаючи, що їм не слід було їхати з України, а слід було повернутися та йти воювати.

V. Рекомендації та шляхи подальшого розвитку

Ці регіональні рекомендації є основоположними для ООН, донорів держав-членів, Європейського Союзу, феміністичних благодійних організацій/феміністичних фондів, урядів країн, що приймають переселенок та переселенців, МНУО та місцевих НУО. Вони доповнюють рекомендації для конкретних країн, які викладені в цьому звіті.

КЛЮЧОВІ РЕЦІПІЄНТИ			
<p>Агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН)</p>	<p>Європейський Союз (ЄС)</p>	<p>Уряди приймаючих країн</p>	<p>Уряд України</p>
<p>Феміністська філантропія/ Феміністичні фонди</p>	<p>Держави-донори</p>	<p>Місцеві неурядові організації (місцеві НУО)</p>	<p>МНУО (Міжнародні неурядові організації)</p>

1. Забезпечити ґендерно-чутливі заходи гуманітарної допомоги, що підтримують жіночі рухи в регіоні

Програми для внутрішньо переміщених осіб в Україні й вимушено переміщених осіб в усіх сусідніх країнах мають бути реалізовані з урахуванням здобутків у сфері розширення прав та можливостей жінок та дівчат, що були досягнуті за попередні десятиліття, аби забезпечити рішучу відповідь на неминучу патріархальну реакцію. Задля успішної реалізації принципу надання ґендерно-чутливої гуманітарної допомоги слід забезпечити підтримку мереж, систем солідарності та колективної взаємодопомоги організацій, очолюваних жінками та дівчатами, а також інших феміністичних та ґендерно-чутливих правозахисних груп, що надають фахові послуги.

Рекомендації:

- **Випрацьовувати програми фондів з урахуванням особливих потреб жінок і дітей, які вимушено покидають Україну, а також громад, які їх приймають, у сусідніх з Україною державах та інших країнах.** Пріоритетне фінансування має бути спрямоване на запобігання та оперативне реагування на торгівлю людьми та ГЗН, а також надання доступу до медичної допомоги, догляду за дітьми, грошової та ваучерної допомоги (ГВД) та освіти. Фінансування має бути достатньо гнучким, щоби підтримувати основну діяльність жіночих правозахисних організацій і забезпечити їх стабільне функціонування як під час поточної кризи, так і після неї.

- **Розробити програми, що унеможливають неоплачувану або малооплачувану роботу жінок і дівчат.** У більшості країн соціальні очікування від жінок передбачають піклування про інших людей вдома, у родині та громаді. Дії в рамках кризової програми мають бути зосереджені на тому, щоби зняти тягар неоплачуваної роботи з догляду за іншими особами з жінок та дівчат і докласти всіх зусиль для того, щоби унеможливити їхню експлуатацію в майбутньому. Це має стати ключовим принципом усіх програм, а всі донори мають це усвідомити.

- **Підтримувати пріоритети місцевих/ національних феміністичних організацій,** від правових реформ і політичної участі до інтеграції гендерної проблематики у державну політику з метою припинення ННЖД, розширення економічних можливостей тощо. Із системної точки зору проаналізувати

найкращі варіанти підтримки місцевих активісток та активістів та політичних програм жіночих і феміністичних організацій, а також організацій ЛГБТКІА+.

- **Зрозуміти зв'язок між кризовою допомогою та роботою з розвитку руху за права жінок.** Донори, які фінансують рухи (а не надання кризової допомоги), мають розуміти: діяльність організацій, що опікуються наданням кризової допомоги, нерозривно пов'язана з їхньою роботою з розвитку руху. І навпаки, донори, які фінансують надання кризової допомоги, а не роботу з захисту прав жінок, мають усвідомлювати, що відокремлення фінансування від цієї реальності призведе до серйозного погіршення результатів наданої допомоги. Необхідно підтримувати програми локалізації та дотримуватись їх із глибоким розумінням взаємозалежності між гуманітарними потребами й потребами з розвитку⁴² та їх важливого значення для досягнення спільних цілей – полегшення страждань потерпілих

⁴² Створення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку – це концепція посилення співпраці між організаціями, які займаються короткостроковою гуманітарною допомогою та довгостроковим міжнародним розвитком, що стимулюється з 2016 року. Strand, Arne. "Humanitarian-development Nexus". *Humanitarianism* (Стренд, Арне. «Взаємозалежність між гуманітарними потребами та потребами з розвитку. Філантропізм»). Лейден, Нідерланди: Brill, 2020. https://doi.org/10.1163/9789004431140_049; and Starnes, Eli. "Rethinking the Humanitarian-Development Nexus" (Стемнес, Елай. «Нове осмислення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку»). *Норвезький інститут міжнародних відносин*, том 24, 2016, <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/NUPI-Rethinking%20the%20Humanitarian-Development.pdf>.

від кризи людей та задоволення їхніх гуманітарних потреб, з одночасним зміцненням наявних систем і структур у довгостроковій перспективі.

2. Виконати зобов'язання щодо локалізації, передавши повноваження організаціям, очолюваним жінками

Локалізація офіційно стала частиною програми основних гуманітарних реформ після того, як її включили до Великої угоди 2016 року – важливої угоди щодо реформування, укладеної між суб'єктами гуманітарної діяльності. Програма локалізації зосереджена на розширенні доступу місцевих суб'єктів до міжнародного гуманітарного фінансування, партнерства, координаційних просторів і розбудови потенціалу.⁴³ Локалізація є одним із ключових кроків до захисту прав жінок і дівчат у надзвичайних ситуаціях, оскільки реагування місцевих жінок часто більш доречно та ефективне.

⁴³ Robillard, Sabina, et al. *Localization: A «Landscape» Report* (Робільярд, Сабіна та ін. «Локалізація: оглядовий звіт»). Публікація Міжнародного центру Файнштейна, Університет Тафтса, грудень 2021 року. <https://fic.tufts.edu/publication-item/localization-a-landscape-report/>.

Рекомендації: етичне партнерство

- **Співпрацювати з місцевими організаціями та жіночими правозахисними організаціями як із рівноправними партнерами для покращення захисту ВПО.** Необхідно сприяти значущій участі жінок і дівчат, у тому числі з маргіналізованих груп, у всіх процесах прийняття рішень, зокрема в плануванні, координації, реалізації та моніторингу гуманітарної діяльності.

- **Від самого початку залучати жіночі правозахисні організації та інші місцеві ініціативи до (пере)проекування координаційних структур.** Структури мають доповнювати зусилля, що докладаються на місцевому рівні, а

не створювати паралельні процеси, спрямовані на збереження влади в руках агентств ООН і МНУО.

- **Уникати ставлення до жіночих груп як до однорідних**, усвідомлювати їхню інтерсекційну різноманітність, зумовлену віком, релігією, етнічною приналежністю, сексуальною орієнтацією, інвалідністю тощо.

- **Визнати очолювані жінками організації та активісток лідерками та творчинями змін на всіх платформах прийняття рішень**, залучивши їх до розробки системи кластерів, Плану допомоги біженкам і біженцям УВКБ ООН та всіх координаційних структур. Агентства ООН та МНУО повинні вжити заходів для працевлаштування співробітниць, які розуміють, як залучати очолювані жінками організації в позитивний і продуктивний спосіб.

- **Забезпечити доступ до технологій та усунути інші перешкоди для участі жіночих правозахисних організацій.**

[Посібник з оцінки партнерства VOICE і ЮНІСЕФ \(ПОП\)](#) пропонує інтерсекційний та феміністичний підхід до розвитку партнерства з залученням як ресурсів великих фінансових установ, так і реального досвіду та спеціалізованих знань очолюваних жінками організацій. Розроблений у рамках консультацій із жінками-лідерками в Афганістані, Бангладеші, Кенії, Ліберії, Шрі-Ланці та Південному Судані, цей посібник окреслює новий формат партнерства, зосереджений на ролі груп і організацій, яких нерідко маргіналізують за довільними критеріями.

- **Найняти двомовних координаторок і координаторів для підсилення локальних координаційних структур.** Це не лише покращує локалізацію, але і є важливим для державних та приватних притулків, оскільки допомагає забезпечити якісне надання послуг із медичної та психосоціальної допомоги. Координаторки можуть виступати в ролі посередниць та посередників між міжнародними та місцевими організаціями.

- **Підтримувати та просувати безпечні простори (віртуальні або реальні) для співробітниць та співробітників, волонтерок та волонтерів з очолюваних жінками та дівчатами організацій, щоби вони мали можливість зустрічатися, обмінюватися досвідом та підтримувати одна одну.** Забезпечити їхню зосередженість на піклуванні про співробітниць і співробітників, волонтерок і волонтерів, а не на діяльності, та зробити ці заходи регулярними та пріоритетними.

Рекомендації: фінансування

- **Збільшувати стабільне та передбачуване фінансування програм з протидії ГЗН та підтримувати їх розвиток і доступність для вимушено переміщених жінок і дівчат.** Це допоможе суб'єктам громадянського суспільства ефективніше реагувати на всі форми ГЗН, зокрема сексуальне насильство, насильство з боку інтимного партнера, торгівлю людьми та СЕА.

- **Забезпечити гнучке та багаторічне фінансування без обмежень у використанні для місцевих організацій, очолюваних жінками, зокрема жіночих правозахисних організацій, феміністичних організацій та тих, хто допомагає потерпілим від кризи в Україні. Забезпечити локалізацію для зміцнення та підтримки стабільного функціонування організацій.** Слід обирати надійні організації, які визначатимуть, куди саме витратити фінансування з урахуванням мінливих потреб. Як і МНУО та агентства ООН, які віддають перевагу нецільовому фінансуванню основної діяльності, жіночі правозахисні організації та мережі теж потребують доступу до гнучкого фінансування. Фінансування та ресурси мають бути від самого початку зарезервовані для жіночих правозахисних організацій та використані для підтримки роботи цих організацій, особливо в той час, коли рухи за права жінок у регіоні стикаються з масштабними загрозами. Слід залучити кошти для відшкодування витрат жіночих правозахисних організацій, яких вони зазнали від початку кризи, дозволивши їм за потреби звітувати про витрати заднім числом.

-
- **Надавати фінансування як зареєстрованим організаціям, так і незареєстрованим групам, які надають критично важливу та невідкладну першочергову допомогу.** Підтримка стабільної гуманітарної діяльності місцевими ініціативами має безпосередній вплив на якість та масштаби кризової допомоги ВПО.

- **Спростити доступ для жіночих правозахисних організацій до фінансування, зменшивши бюрократичне та адміністративне навантаження.** Зменшити кількість необхідних документів та зробити інформацію щодо механізмів фінансування доступною відповідними мовами на додаток до англійської, щоби володіння англійською не було обов'язковою умовою (наприклад, у Польщі, що активно надає кризову допомогу, інформація щодо механізмів фінансування має бути доступною польською та українською мовами). Встановити визначення та критерії для відстеження виконання означених зобов'язань.⁴⁴

⁴⁴ *Feminist Humanitarian System Building Block I: Advancing Gender-Transformative Localization* («Створення феміністичної гуманітарної системи, блок I: розвиток ґендерно-трансформаційної локалізації»). Women Deliver, 2018, https://womendeliver.org/wp-content/uploads/2019/09/WD_Humanitarian-Paper-WEB.pdf.

- **Запропонувати жіночим правозахисним організаціям окреслити сферу їхньої роботи та утриматися від «НУО-нізації»⁴⁵ місцевих груп,** яка може призвести до провалу основних завдань. Дізнатися в жіночих правозахисних організацій, що їм потрібно та яку роль вони хотіли б відігравати як партнери в скоординованому наданні допомоги. Пропрацювати з ними, щоб усунути небажані ризики, які можуть виникнути через їхню участь.

⁴⁵ «НУО-нізація» означає професіоналізацію, бюрократизацію та інституалізацію громадських рухів, за якої вони набувають ознак неурядових організацій (НУО), що часто призводить до деполітизації їх соціальних рухів.

- **Скликати поточних і потенційних грантоотримувачок для обговорення механізмів, за допомогою яких донори (МНУО, міжнародні організації, урядові/донорські та благодійні організації) можуть забезпечити стабільне фінансування ініціатив, очолюваних жінками та інших феміністичних груп та організацій.** Такі скликання мають бути необтяжливими для грантоотримувачок та використовувати узгоджені з ними підходи. Серед інших тем, має обговорюватися питання про те, яким чином донори можуть забезпечити рівні можливості в цій сфері.

- **Відкрити доступ до резервних фондів, що дозволить жіночим правозахисним організаціям перерозподіляти допомогу на користь найбільш вразливих жінок.**

3. Усунути прогалини в захисті жінок і дітей

Враховуючи безпрецедентний рівень фінансування, який було витрачено на цю допомогу, а також високий рівень гуманітарного доступу до сусідніх країн, надзвичайно важливо, щоб основні заходи із захисту життя, детально описані нижче, були пріоритетними й посилювалися.

Рекомендації:

- **Усі партнери ініціативи «Заклик до дій для захисту від ґендерно зумовленого насильства в умовах надзвичайних ситуацій»⁴⁶ Call to Action on Protection from Gender-Based Violence in Emergencies, CTA) — особливо країни-донори/члени**

⁴⁶ Call to Action — це багатостороння ініціатива, спеціально спрямована на стимулювання змін та підвищення відповідальності гуманітарної системи за належне реагування на ґЗН в умовах надзвичайних ситуацій.

та міжнародні організації,— мають і надалі посилювати донорську відповідальність за дотримання дорожньої карти,⁴⁷ що сприятиме підвищенню прозорості даних щодо обсягів інвестування в боротьбу з ГЗН або, принаймні, зусиль, докладених кожною урядовою/донорською організацією до спрямування інвестицій саме на заходи з допомоги потерпілим від ГЗН та запобігання ГЗН.

⁴⁷ Дорожня карта — це керівні рамки ініціативи Call to Action, що визначають спільні цілі, орієнтири та структуру управління, щоб гарантувати, що обіцянки втілюються в конкретні та цілеспрямовані заходи на місцях. www.calltoactiongbv.com/what-we-do.

- **Розробити механізми моніторингу програми з урахуванням точки зору та внесків ВПО, щоби забезпечити підзвітність перед потерпілими групами населення (ППГН), зобов'язання перед якими підтримали всі координаційні системи (кластери/робочі групи), МНУО та агенції ООН.** На етапі підготовки забезпечити наступне: участь жінок і дівчат в обговоренні показників і цілей; розробку механізмів, що створять для жінок і дівчат безпечні умови надання зворотного зв'язку; використання та розповсюдження результатів. Серед іншого, анонімний зворотний зв'язок є ключовим компонентом запобігання СЕА. Зворотний зв'язок можна отримати шляхом встановлення скриньок для скарг, розповсюдження форм зворотного зв'язку, створення спеціального веб-сайту або безкоштовної телефонної лінії для дзвінків чи надсилання SMS або в інший спосіб.⁴⁸ Комунікація між

⁴⁸ Абзац вилучено з: МПК, *With us & for us: Working with and for Young People in Humanitarian and Protracted Crises* («З нами і для нас: робота з залученням та в інтересах молодих людей в умовах гуманітарної та

потерпілими має здійснюватися через канали та ЗМІ, яким вони віддають перевагу та довіряють. Організувати спільну розробку програми та постійний моніторинг, щоби забезпечити адаптацію надаваної допомоги до мінливих потреб у сфері захисту.

тривалої кризи»), ЮНІСЕФ та Норвезька рада у справах біженців (NRC) щодо Угоди в інтересах молодих людей у гуманітарній діяльності 2020 року.

- **Застосовувати ґендерний аналіз владних відносин до всіх заходів, щоб урахувати конкретні ризики та вразливість жінок і дівчат у контексті надання допомоги.** Розробити заходи й політики з урахуванням більшої незахищеності жінок і дівчат перед СЕА, торгівлею людьми та іншими проблемами у сфері захисту. Забезпечити врахування всіх конкретних ризиків, з якими стикаються жінки та дівчата, що зазнають подвійної дискримінації – такі як жінки та дівчата з інвалідністю, представниці спільноти ЛГБТКІА+ та ромки – та захист від цих ризиків.

- **Вжити заходів із метою врегулювання неофіційних перевезень у регіоні, щоб обмежити ризики СЕА та торгівлі людьми.**

- **Підтримати урядові зусилля, направлені на збір та відповідальне поширення демографічних даних ВПО з розбивкою за віком, ґендером, походженням та іншими факторами для посилення зусиль із захисту від сексуальної експлуатації та насильства, торгівлі людьми, а також для допомоги в інтеграції. Тиснути на уряди в питаннях**

збору та поширення даних щодо переміщення ВПО та надання їм допомоги.

- **Розширити реалізацію та дотримання наявної Рамкової програми гуманітарної групи щодо захисту від сексуальної експлуатації та аб'юзу (ЗСЕА).** Підтримувати міжвідомчий механізм подання скарг у громадах та розповсюджувати серед громад, що приймають переселенок та переселенців, та серед ВПО інформацію про те, що таке ЗСЕА, які вони мають права та можливості щодо отримання доступу до механізму подання скарг. Усі суб'єкти надання гуманітарної допомоги, включно зі співробітниками та волонтерами, мають усвідомлювати свої обов'язки та зобов'язання, пов'язані зі ЗСЕА, зокрема повідомляти про випадки ЗСЕА та дотримуватися кодексу поведінки. МНУО, місцеві НУО та жіночі організації мають бути задіяні в процесі моніторингу ризиків ЗСЕА, при цьому особливу увагу слід приділяти жінкам та дівчатам.

* з особливим фокусом на УВКБ ООН

- **Інституціалізувати використання [Керівних принципів для інтеграції допомоги жертвам ГЗН у гуманітарну діяльність](#), [Міжвідомчих мінімальних стандартів запобігання ґендерно зумовленому насильству та реагування на нього в умовах надзвичайних ситуацій](#) та [Кишенькового посібника міжвідомчого постійного комітету з ґендерної рівності щодо надання гуманітарної допомоги](#) для надання відповідної інформації.**

- **Уряди країн, що приймають переселенок та переселенців, слід зобов'язати справедливо ставитися до громадян та громадянок третіх країн, небілих людей, ромок та ромів та спільноти ЛГБТКІА+ та не допускати їхньої дискримінації, зокрема щодо доступу до безпечного житла, забезпечення належних умов, а також щодо отримання захисту та допомоги з інтеграції в разі неможливості повернутися до рідної країни.**

4. Покращити доступ до послуг першочергової необхідності

Оскільки відсутність доступу до послуг першочергової необхідності й життєво необхідних послуг безпосередньо збільшує ризики безпеки, усі суб'єкти повинні вжити заходів, щоби задовольнити потреби вимушено переміщених осіб у прийомі та інтеграції, зокрема потреби в медичній допомозі, психосоціальній підтримці, безпечному житлі, грошовій і ваучерній допомозі, підтримці засобів до існування та освіті. Як зазначалося вище, для надання ефективної допомоги слід залучати місцеві ОГС, особливо жіночі правозахисні організації, шляхом інвестування в їхню здатність до масштабування наявних послуг.

Рекомендації: загальні

- **Уряди всіх сусідніх країн мають розробити довгострокові стратегії реагування на українську кризу з урахуванням ґендерної проблематики за участю жіночих правозахисних організацій, феміністичних груп, місцевих НУО, МНУО та ЄС. Розуміючи обмежену спроможність урядів різних країн реагувати належним чином, міжнародне співтовариство має допомогти заповнити прогалини у сфері життєво важливих послуг, у тому числі перелічених нижче.**

- **Систематизувати перекладацькі послуги в сусідніх країнах.** За свідченнями, відсутність перекладачів є перешкодою для отримання всіх категорій послуг. Перекладачів та перекладачок можна знайти в усіх сусідніх країнах, а також серед українського населення, таким чином надавши їм роботу, якої вони дуже потребують.

- **Сусіднім країнам варто розглянути можливість створення гуманітарних центрів, де певні служби та послуги можуть бути суміщені, що зменшить кількість перешкод для переселенок у доступі до цих послуг,** особливо у сфері безпеки, охорони здоров'я та психічної та психосоціальної підтримки (ПЗПСП).

- **Усунути юридичні обмеження, які позбавляють тих, хто в'їхав у сусідні країни до 24 лютого 2022 року (як україн_ок, так і громадян_ок третіх країн), права на отримання статусу тимчасового захисту.**

- **Підвищувати обізнаність журналіст_ок, організацій із питань документування прав людини та державних установ щодо принципів та підходів, орієнтованих на потерпілих, щоби запобігти ненавмисній шкоді.** Це має включати інформування про важливість вживання всіх можливих заходів для захисту потерпілих, які наважуються оприлюднити свою історію, а також правильної пріоритетності підтримки та догляду, що надаються потерпілим від сексуального насильства в зоні конфлікту (CRSV) та інших форм ГЗН. Усі суб'єкти повинні бути очолювані людьми, які мають досвід допомоги

жертвам ГЗН в умовах надзвичайних ситуацій, включно із сексуальним насильством у зоні конфлікту.

Рекомендації: медична допомога, послуги з питань репродуктивного здоров'я та протидії ГЗН

- ▶ **Забезпечити надання медичної допомоги та послуг із репродуктивного здоров'я на доступній, безкоштовній та комплексній основі.**
- ▶ **Сприяти залученню багатонаціональних медичних НУО та місцевих волонтерських служб із метою створення прямих шляхів отримання первинної медичної допомоги пацієнт_ками з числа ВПО.** В ідеалі пункти надання медичних послуг можна розмістити в пунктах прийому та в притулках для ВПО, а в невеликих притулках та житлових комплексах розгорнути мобільні клініки. Це також дозволить зменшити площі, використовувані для розгортання пунктів надання невідкладної допомоги, та знизити потреби в невідкладній допомозі.
- ▶ **Відстоювати та покращувати послуги з охорони репродуктивного здоров'я шляхом використання зарезервованих фондів,** з урахуванням основних і життєво важливих функцій для жінок і дівчат. Розвивати потенціал послуг із репродуктивного здоров'я, щоби перейти до надання послуг із допомоги у випадках ГЗН, орієнтованих на потерпілих, а також забезпечити жінок і дівчат засобами менструальної гігієни.
- ▶ **Запропонувати додаткову підготовку й навчання з клінічного лікування зґвалтованих (СМР) для постачальників медичних послуг, представниць і представників довідкових служб та волонтерок і волонтерів, які працюють із жертвами сексуального насильства.** Надати інформацію щодо різниці між збором доказів судово-медичної експертизи у випадку зґвалтування (тобто «біологічні докази статевого акту») та наданням медичної та психосоціальної допомоги в рамках клінічного лікування зґвалтованих.
- ▶ **Надати роботу вимушено переміщеним українським медичним працівницям та працівникам.** Розробити механізм підтвердження українських ліцензій та акредитацій медичного та психіатричного персоналу, освітян та інших фахівців і фахівчинь, яких не вистачає. Міністерствам охорони здоров'я слід запровадити механізм надання директивних дозволів для іноземних постачальників та медичних МНУО, щоби розширити рівний доступ до ліків. Міністерствам охорони здоров'я слід запровадити механізм надання директивних дозволів для іноземних постачальників та медичних МНУО, щоби розширити рівний доступ до ліків.

- ▶ **Забезпечити вільний доступ до тестування та вакцинації від інфекційних захворювань (зокрема COVID-19 і туберкульозу) у притулках і громадських місцях.**
 - ▶ **Організувати безкоштовне надання послуг стоматологічними клініками.**
 - ▶ **Вивчити моделі послуг з індивідуальної підтримки та мобільних послуг для охоплення тих, хто вимушено обмежені рамками свого місця проживання**
-

Рекомендації: психічне здоров'я та психосоціальна підтримка

- ▶ **Продовжувати надавати вичерпну інформацію щодо ризиків торгівлі людьми, доступу до основних послуг, процесів реєстрації, юридичних прав та іншу важливу інформацію шляхом розповсюдження листівок, за допомогою інформаційних плакатів і урядових веб-сайтів.**
 - ▶ **Проводити постійне інтерактивне навчання фахівчинь та фахівців із психічного здоров'я, а також волонтерок і волонтерів щодо розпізнавання факторів ризику торгівлі людьми, а також щодо механізмів безпечного втручання та звітування.**
 - ▶ **Створити безпечні простори для жінок, особливо тих, що проживають у приватних помешканнях, щоби вони могли збиратися разом задля створення здорових соціальних зв'язків та отримання підтримки, а також задля обміну вичерпною інформацією щодо ризиків та захисту.**
 - ▶ **Забезпечити технічні можливості для надання психологічної допомоги потерпілим від травм/кризи, у тому числі спеціалізоване швидке навчання з посттравматичного/кризового втручання.**
-

Рекомендації: продукти харчування, притулок, прийнятні умови проживання

- ▶ **Розробити терміновий план щодо подолання продовольчої небезпеки для ВПО в регіоні. Співпрацювати з жіночими організаціями над покращенням недосконалих механізмів подолання та зменшення ризиків насильства над жінками і дівчатами, обумовлених їхньою підвищеною вразливістю через неспроможність задовольнити свої базові потреби.**

- ▶ **Розробляти та підтримувати стратегії довгострокового проживання в усіх сусідніх країнах.** Урядові центри прийому переселенок та переселенців повинні надавати більш довгострокове житло та облаштовувати його відповідно до міжнародних стандартів щодо притулків.
- ▶ **Закликати всіх керівників та керівниць притулків, —незалежно від того, де вони приймають ВПО (у приватному будинку, на місцевому підприємстві, у готелі чи в іншому місці), —дотримуватися цих [рекомендацій](#),⁴⁹ щодо зони відповідальності за запобігання ГЗН, які відповідають міжнародним стандартам і враховують ризики ГЗН та ризики у сфері захисту для жінок і дівчат, а також інших маргіналізованих груп. У цих рекомендаціях ідеться про причини та шляхи інформування щодо динаміки влади, надання базової емоційної підтримки та залучення служб підтримки.**
- ▶ **Гарантувати безпечність притулків шляхом проведення реєстрації мешканців та обмеження доступу відвідувачів.**
- ▶ **Забезпечити базове навчання волонтерок та волонтерів у притулках щодо зменшення ризиків ГЗН та ЗСЕА.**
- ▶ **Забезпечити належну відстань між ліжками (відповідно до стандартів SPHERE), кількість місць для миття рук і доступне тестування на COVID-19.**
- ▶ **Проводити регулярні інформаційні сесії для всіх мешканок щодо планів, програм притулку та місць, куди можна звертатися зі скаргами та за підтримкою.**
- ▶ **Забезпечити доступ до консультацій із питань працевлаштування та інформації про ринок праці.** Розробити програми для набуття ВПО нових професійних навичок, необхідних на ринку праці.

⁴⁹ Michelis, Ilaria. *Supporting Women and Girls Fleeing Ukraine: Guidance and Tips for Private Accommodation Hosts* (Мікеліс, Іларія. «Підтримка жінок і дівчат, які вимушено залишають Україну: Рекомендації та поради для господарів приватних притулків»). Служба підтримки щодо зони відповідальності за запобігання ГЗН, 13 квітня 2022 року, https://www.sddirect.org.uk/media/2485/gbv-aor-helpdesk_guidance-and-tips-for-private-accommodation-hosts-20042022.pdf.

Рекомендації: грошова та ваучерна допомога

- ▶ **Переконатись, що уся грошова допомога узгоджувалася з цільовою робочою групою Cash For Protection в Україні та сусідніх країнах,⁵⁰ розподілялася справедливо, без дискримінації щодо будь-яких груп ВПО, за допомогою простих і зручних процедур.**

⁵⁰ Контактна інформація та аналіз ситуації доступні [за посиланням](#).

- ▶ **Поєднувати ГВД із наданням інших послуг (наприклад, у сфері охорони здоров'я або захисту).** Як показала практика, це є ефективнішим за окремі заходи.
- ▶ **Використовувати передовий досвід щодо зменшення ризиків ГЗН під час розробки програм із надання грошової допомоги.** Агенції повинні оцінити та знизити ризики надання грошової допомоги, використовуючи розроблений партнерством Cash Learning [Інструментарій перевірки якості програми](#).⁵¹
- ▶ **Інформувати жінок про механізми отримання доступу до ГВД.** Декому може бути важко діставатися пунктів видачі допомоги без супроводу, зокрема літнім людям, людям з інвалідністю та тим, хто за ними доглядає.
- ▶ **Розробити механізм надання грошової та ваучерної допомоги, який задовольнить потреби всіх членів та членкинь домогосподарства, включаючи дітей і літніх людей.**

⁵¹ «Інструментарій перевірки якості програми». Мережа CALP, <https://www.calpnetwork.org/resources/programme-quality-toolbox/>. Переглянуто 17 травня 2022 року.

Рекомендації: засоби до існування

- ▶ **Усунути будь-які юридичні перешкоди на шляху до отримання права на роботу для ВПО.**
- ▶ **Покращувати та посилювати засоби контролю за умовами роботи для ВПО відповідно до трудового законодавства країни перебування, щоби зменшити ризики сексуальної та трудової експлуатації.**
- ▶ **Продовжувати зусилля щодо релокації та створення нових українських підприємств у сусідніх країнах із метою створення робочих місць для ВПО і представниць та представників громад, які їх приймають.**

Рекомендації: доступ до інформації

- ▶ **Пересвідчитися, що інформаційні платформи для біженок і біженців містять детальну інформацію про те, як отримати доступ до послуг**, зокрема місцезнаходження, номери телефонів і відповідні платформи в соціальних мережах. Пересвідчитися, що постачальникам послуг добре відомо, яким чином ВПО можуть отримати доступ до перевірених послуг, щоби полегшити обмін інформацією з біженками і біженцями.
 - ▶ **Розробити локалізовані інформаційні платформи, які підтримуватимуть обмін інформацією з конкретними регіонами**, особливо там, де за допомогу біженкам і біженцям відповідають місцеві органи влади.
 - ▶ **На всіх платформах надати інформацію про механізми подання скарг і претензій, гарячі лінії та пункти допомоги на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, включно із СЕА, для біженок і біженців.**
 - ▶ **Перевірити інформацію, розміщену в притулках або інших місцях, до яких мають доступ ВПО, і видалити неперевірену інформацію, яка може збільшити ризик торгівлі людьми та експлуатації.**
-

Рекомендації: освіта

- ▶ **Інтегрувати всіх вимушено переміщених дітей у систему освіти країни перебування, щоби забезпечити продовження ними навчання в акредитованих закладах.** Міністерства освіти мають співпрацювати з місцевими та міжнародними НУО, щоби задовольнити особливі потреби вимушено переміщених дітей, пов'язаних з мовним бар'єром, посттравматичною реабілітацією, залученням батьків/опікун_ок, а також підтримати цих дітей у надолуженні або підготовці до навчальної програми. Якщо дитина потребує онлайн-навчання або віддає їй перевагу, необхідно забезпечити доступ до відповідних технологій.
- ▶ **Координувати надання освітньої допомоги з відповідним освітнім кластером.**⁵²

⁵² Контактна інформація та аналіз ситуації доступні за посиланням: <https://www.educationcluster.net/Ukraine>.

VI. Додатки

AMPLIFYING WOMEN AND GIRLS IN CRISES
VOICE

HIAS
Welcome the stranger.
Protect the refugee.